

11

NR. 1
1940
305

KAITSE KODU

TOIMETUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8, Kaitseliidu Peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide, telefon 451-94.

Tegevtoimetaja: kapten A. Truuvere, telefon ametis 451-89 ja sv. 156-a, kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap. Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00-12.00.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

*

TALITUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9-3. Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/2 a. 3 kr., 1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

KAITSELIIDU HÄÄLEKANDJA.

ILMUB KAKS KORDA KUUS.

TOIMETUSE NÕUKOGU:

Kaitseliidu Peastaabi ülem kolonel J. Maide (esimees), KL Peastaabi Kultuur-informatsiooni jaoskonna pealik kapten A. Truuvere (esimehe asetäitja), KL Peastaabi Öppe- ja Spordiosakonna pealik kol.-lt. G. Kasemets, Tallinna Maleva pealik kol.-lt. R. Lints, Pärnu Maleva pealik kol.-lt. J. Lugus, Viru Maleva pealik kol.-lt. G. Vaher, Naiskodukaitse Kultuurosakonna vanem pr. Juuli Steinmann, Noorte Kotkaste Peastaabi ülem noortemagister J. Teder-*soo*, Kodutütarde esindajana keeleteadlane pr. Lilli Room ja „Kaitse Kodu!“ talituse juht majandusteadlane R. Jukk.

Nr. 1

1940

SISUKORD:

L. S.: Uude aastasse.

— Peaminister prof. Jüri Uluots 50 a. *Jaan Taklaja*: Mõõdunud aasta majanduslik pärandus.

Karl Jungermann: Aegade vaheldusest. G. K.: NSV Liidu uus sõjaväeteenistuse seadus.

N.-lt. O. Tamm: Suusatamisviise murdmaastikul.

— Tallinn-Valkla-Tallinn juubelivõistlus. A. Peel: Kitsasfilm Kaitseliidu teenistuses.

H. N.: Sõda eetris.

A. T.: Missugune on uus üllatus.

Epa: Suuskadel metsas.

— Uue aasta juubilare.

— Uudiskirjandust.

— Meilt ja mujalt.

K.-Ü.

„TARVIK“

End. E. Haridusliidu Teatritarvete Ladu,

TALLINN, UUS 2—2. TELEF. 452-02.

Posti jooksev arve nr. 868.

Vabaduspäevaks sobivad näidendid:

- „Bernhard Riives“ — A. Kallas. Näidend 1 vaatuses
„Enne kukke ja koitu“ — A. Kitzberg. Draama 3 vaat.
„Kangelane kalmult“ — V. Sarapik. Vaatemäng 2 vaat.
„Kapral Salu“ — B. Kangermann. Näidend 3 vaatuses.
„Koidikul“ — A. Tammann. Skizze 5 pildis.
„Kotkamäe kangelased“ — T. Braks. Sõjanäidend 2 vaat.
„Lipud tormis“ — H. Raudsepp. Näidend 3 vaatuses.
„Maakuld“ — M. Aitsam. Rahvatükk 4 vaatuses.
„Mässu vaim“ — A. Raag. Draama 5 vaatuses, 12 pildis.
„Neli kuningat“ — A. Adson. Vaatemäng 4 vaat., 12 pild.
„Nimed marmortahvilil“ — A. Kivikas ja A. Annist. Draama 3 vaatuses, 7 pildis.
„Okupatsioon“ — T. Braks. Näidend 3 vaatuses.
„Põlev maa“ — H. Vuolijoki. Näidend 3 vaatuses.
„Söed“ — A. Tammann. Näidend 4 vaatuses.
„Südamed tules“ — Ed. Nukk. Näidend 3 vaatuses.
„Vabadussõja vaim“ — E. Laidsaar. Naljämäng 1 vaat.
„Vahtramäe vabastajad“ — J. Riisalo. Rahvatükk 4 vaat.
„Vidriku parun“ — A. Tammann — A. Särev. Rahvatükk 3 vaatuses.
„Võidumäe“ — V. Sarapik. Näidend 3 pildis.
„Võnnu all“ — P. Voolaine. Näidend 3 vaatuses.
„Võõra võimu all“ — H. Anto. Näidend 3 vaatuses.

Laitse Lodu!

Nr. 1

17. jaanuaril 1940

XVI aastakäik

Riigiramatukogu.

№ B 11865

Sf 448

Ar 940P
Koitse

MEIKAPPAKORBE

Mets ja maa on
nõiduslikult
nõuima

Uude aastasse

Oleme astunud jälle kord üle uue aasta künnise. Rohked õnnesoovid kõmisedavad veel meie kõrvus ja aastavahetuse pidulikkuse kaja heliseb veel meie südames. Meie küsime nüüd: mis toob meile alanud uus aasta?

Pole kerge sellele küsimusele vastata. Olgugi et kõik head lootused, mis iga uut aastat pidulikult sisse juhatavad, pole kaotanud oma elulist ja tervendavat jõudu ka tänavu, on maailmal siiski põhjust õige tõsise pilguga tulevikku vaadata. Kõik need pinevused riikide ja rahvaste elus, mis tõusid möödunud aasta teisel poolel haripunktile, kestavad endiselt edasi või on uude aastasse astudes veelgi süvenenud. Armutu, hävitav ja laostav sõda kummitab kogu Euroopa kohal ning selle pimestavad ning tapvad välgusähvatused on kandunud möödunud aasta lõpuks juba meile õige ligilähedusse. Samal ajal kestab läänevallil õudne vaikus. Kas see on vaikus enne suurt tormi? Kes seda teab.

Ajaloo karmid sündmused on õpetanud meid mitmesugusteks üllatusteks valmis olema. Missugune see üllatus kord läänerindel tuleb, seda me nagu ei oskagi enam küsida. Igatahes verine ja hävitav taplus ei suudaks meid enam üllatada. Palju rohkem üllataks meid vahest rahu kuulutamine, mida ootavad siiski kõik maailma rahvad.

Euroopa poliitilise saatuse ennustajad on viimastel kuudel läänerinde sündmuste sõlme lahtiharutamise näinud asjatult vaeva. Seepärast kuuldu viimasel ajal hääli, et see sõlm on nii tugev, et seda saab ainult lahti raia. Kardame ainult; ja selleks vajatakse eriti vahedat, luusse ja lihasele õikavat tera. Ja kui kergesti ei või juhtuda, et sealjuures lõigatakse oma luusse ja lihasse?

Maailma meredel valitseb pisut teissugune olukord. Seal ei põrnitseta üksteise otsa, vaid peetakse merelahinguid, blokeeritakse ja mineeritakse vetevälju, joostakse ise nendele miinidele ning lastakse sinna vaenlast joosta, ja kaaperdatakse peaasjaliselt erapooletute riikide laevu. Kõige selle all on saanud tunduvalt kannatada ka meie kaubalaevastik, nagu meie teame ja oleme ajalehtedest lugenud.

Mis saab nüüd edasi, küsitakse.

Keegi ei tea siin anda täit ja selget vastust. Tuleb lihtsalt rahulikult ära oodata,

mis tulevik toob, sest pidurdada Euroopa sündmuste käiku ei seisa meie võimuses.

Eesti rahvas on oma riikliku iseolemise algusest peale näidanud suurt tahet elada rahus kõikide teiste rahvastega. Seepärast oleme me kogu aeg murelikult jälginud Euroopa rahutuid sündmusi ja oleme püüdnud neist võimalikult eemale hoiduda. Kui Vabariigi Valitsus sõlmis läinud aasta sügisel meie suure idanaabriga vastastikuse abi andmise pakti, siis oli see otsekohene, kuid ka julgesamm meie noorele vabariigile. Tol ajal leidis kõhklejaid, kes kahtlesid selle sammu astumise kasulikkuses või kes püüdsid sellest välja lugeda mingit ähvardust meie riiklikule iseolemisele. See oli olu poliitiline samm, mille tagajärgede kohta puudusid vastavad eelkogemused. Nagu nüüd aga on selgunud, tuleb selle sammu astumist lugeda kõigiti õigeaks ja õnnelikuks meie riigile. Kõnesoleva lepingu täitmine on sündinud mõlemalt poolt täiesti korrektsel ja ausal alusel. Täieline usalduslik vahetuskord meie suure idanaabriga on kindlustanud meile ähvardavatest sündmustest eemalejäämise ja me võime rahus ning sisemises enesekindluses jätkata oma riikliku iseseisvuse ülesehitamise tööd.

Elada vaba ja ise oma saatust määrava ning oma sisemist elu korraldava rahvana temale määratud eluruumis, see on igale rahvale omariikluse kujul tähtsaimaks saavutuseks maailmas. Et me oleme selle omariikluse kätte saanud ning oleme osanud seda nüüd ka ähvardavatel silmapilkudel hoida, selle eest võlgname suuresti tänu meie Vabariigi Presidendile K. Pätsile. Ta tervislik seisukord ei lubanud teda aastavahetusel traditsioonilise sõnavõtuga rahva poole pöörduda, aga me teame ilma selletagi, et meie kõrgeauline riigijuht jagab täiel määral kogu rahva tundeid, mis väljenduvad õnnelikus teadmises, et me võime rasketest aegadest hoolimata olla õnnelikud peremehed oma kodus ja loota Kõigevägevama peale, et ta meid raskematest katsumistest ka edaspidi eemale hoiab.

Vabariigi Presidendi kõrval peame mainima ka Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoneri teeneid meie praeguse kindla riigipoliitilise korra püsimisel ja püsival jat-

(Järg lhk. 6.)

Peaminister Jüri Uluots

50-aastane

13. jaanuaril s. a. pühitses Vabariigi Valitsuse juht peaminister Jüri Uluots oma 50. sünnipäeva.

Peaminister prof. Jüri Uluots sündis 13. jaanuaril 1890. a. Läänemaal Kirbla vallas Uluste külas põllumehe pojana. Õppis Vanamõisa vallakoolis, Karuse kihelkonnakoolis, Pärnu linnakoolis, Pärnu gümnaasiumis ja Peterburi ülikooli õigusteaduskonnas, mille lõpetas I järgu diplomiga. Jäeti 1916.—1918. a. teadusliku stipendiaadina sama ülikooli juure rooma ja tsiviilõiguse alal professoriametile ettevalmistamiseks. Veebruaris 1918 kodumaale siirdunud, oli ta selle aasta lõpul ja 1919. a. algul rahukohtunikuks ja kohtu-uurijaks Haapsalus, tegutsedes ühtlasi ka „Ühistöös“ ja organiseerides Vabadussõja algul kohalikku seljagust.

1920. a. algusest peale prof. J. Uluots toimis Tartu ülikoolis rooma õiguse dotsendina, oli 1924. a. veebruarist peale Eestimaa õiguse ajaloo professori kohustetäitjaks, 1925. a. sügisest peale erakorraliseks professoriks ja 1927. a. oktoobrist alates samal õppetoolil korraliseks professoriks. Eestimaa õiguse ajaloo kõrval prof. J. Uluots on õigusteaduskonnas lugenud õiguse üldõpetust, rooma õiguse ajalugu, tsiviilõigust ja õigusteaduse metodoloogiat, põllumajandusteaduskonnas pikemat aega agraarjalugu ja agraarõigust. Professor J. Uluots on olnud mitmeid aastaid õigusteaduskonna dekaaniks ja hiljem üliõpilasasjade prorektoriks Tartus. Eesti Kõrgemas Sõjakoolis kauemat aega lugenud riigiõigust.

Ta on väga mitmel korral olnud teaduslikul otstarbel välismaale komandeeritud. Uurimise otstarbel ta on töötanud mitmel korral Skandinaavias, Lätis, Poolas, Saksamaal ja Austrias. Õppetegevuse kõrval ülikoolis J. Uluots oli 1922.—1924. a. ühtlasi Riigikohtu tsiviilosakonnas prokuröri abi kohustetäitjaks.

Teadusliku tegevuse kõrval J. Uluots hakkas varakult tegutsema ka Eesti poliitilises elus. Maa-rahva Liidu esindajana ta võttis aastail 1919 ja 1920 osa Asutava Kogu tegevusest. Eriti tuleks mainida ta osavõttu Eesti Vabariigi valitsemise ajutise korra ja Eesti Vabariigi esimese põhiseaduse koostamisest. Hiljem ta oli Põllumeeste Kogude esindajana I, II ja IV Riigikogu liige, seades muuseas 1922. a. kokku asundusseaduse eelnõu, mis oli oluliseks materjaliks seadusele riigimaade põliseks tarvitamiseks ja omandamiseks andmise kohta.

Võõrandatud maade endiste omanike petitsooni puhul Rahvasteliidu nõukogule kaitsis J. Uluots

Vabariigi Valitsuse ülesandel tagajärjekalt Eesti maareformi, koostades mainitud petitsoonile kirjalliku vastuseletuse ja võttes sel otstarbel 1926. a. lõpul ja 1927. a. algul ette reisi Genfi ja Pariisi.

J. Uluots on pidevalt töötanud Kohtuministeeriumi vastavas komisjonis tsiviilseadustiku ja tsiviilkohtupidamise seadustiku alal, olles tsiviilseadustiku aruandjaks ja seletuskirja koostajaks.

Prof. J. Uluots on uue põhiseaduse üks silmapaistvaimatest autoritest. Ta oli Rahvuskogu esimees, kus toimis uue põhiseaduse üldaruandjana. Valiti ka Riigivolikogu liikmeks. Riigivolikogu kokku tulles valiti ta ka selle esimeheks, missuguselt kohalt Vabariigi President läinud aasta oktoobris kutsus ta peaministriks.

Prof. J. Uluots on abielus Anette Tobber'iga, missugusest abielust on sündinud tütar Viia ja poeg Jüri-Eerik.

Möödunud aasta majanduslik pärandus

Möödunud aasta Eesti majandusele, aga samuti ka paljude teiste riikide rahvamajandustele, lõppes erakorralises olustikus. Aasta esimesel kolmel veerandil võidi peagu kõikjal rahu edasikestvuse lootuses arendada jõudsalt tootmistegevust, püstitada ehitusi, teha uusi investeerimisi ja suurendada väliskaubandust, mis kõik kokku tunduvalt tõstis töömahtu ühes sissetulekute paranemisega. Rahva üldine ostujõud järjekindlalt suurenes. Ent täielise pöörde lootusrikkalt lõppeda töotavale aastale tõi viimane veerand, mil puhkes Euroopa suurriikide vaheline sõda. Olukord muutus mitte ainult poliitiliselt, vaid ka majanduslikult Euroopas üle öö kohe teiseks. Esimene hoop anti riikidevahelisele väliskaubandusele. Kaubanduslike krediitide andmine suleti. Tähtsamad laevasõiduteed mineeriti. Lahinguristlejad ja allveelaevad koostöös lennukitega asusid kaubalaevu kontrollima ja põhja laskma. Ka neutraalsete riikide omavaheline kaubavahetus halvati. Toorained kallinesid ja nende ostuvõimalused raskenesid. Senisele normaalsele elule ning majanduslikule tegevusele oli puhkenud heitlus vajutanud erakordse kiirusega ja ulatusega oma raske püleri. Väljavaated tulevikku tuhmusid ning uude aastasse tuli astuda teadmatuses edaspidise suhtes. Niisugune oli aastavahetusel üldpilt.

Kuid igas olukorras on tihtilugu siiski erandlikke seisundeid ning õnneks võimegi

(Algas lk. 4.)

kumisel. Kindral J. Laidoneri külaskäik Moskvasse N. Liidu valitsuse kutsel möödunud aasta detsembris aitas veelgi süvendada Eesti ja N. Liidu vahelisi suhteid usalduslikult kehtima hakanud vastastikuse abistamise pakti alusel.

Et see leping võimaldab meile korraldada meie vahekordi oma suure idanaabriga kõikidel aladel sõbralikult heanaaberlikus usalduses ning vastastikustes huvides, seda rõhutas ka Vabariigi Valitsuse juht peaminister prof. J. Uluots oma aastavahetusel peetud raadiokõnes, kus ta veel kinnitas, et omariiklus on igale rahvale ta kõrgeimaks ja täiuslikemaks maiseks eluvormiks.

Seda omariiklust oleme me võinud maitsta juba üle kahekümne aasta ja me tahame kindlad olla, et seda maitseb eesti rahvas veel põlvest põlveni.

Rasked ja ähvardavad sündmused Eu-

konstateerida, et suurriikide vastastikusest heitlusest mürgistatud õhkkond pole levinud veel kogu vana-maailma hõlmavalt.

Tormisel Balti mere lõunakaldal — Eestis, Lätis ja Leedus — valitseb endiselt rahuseisund. Seda tänu asjaolule, et mõõga tupest tõmbamise asemel võidi siin üksteist mõista tahtmise alusel saavutada Nõukogude Liiduga niisuguseid kokkuleppeid, mis selles Euroopa osas võib rahu kindlustada senisest veelgi püsivamalt ning ühes sellega kõvendada meie ja teiste Balti riikide iseseisvuse aluseid.

Ja asjaolu, et meie pole kistud otseselt sõjakeerisesse ega asetatud ettelükatavate malditena sõdivate poolt risttule vastuvõtjaks, ongi Eestis loonud niisuguse olukorra, kus täistööjõud ning kogu energia võidakse rakendada peagu sajabrotsendilisel rahulikkule ülesehitavale tööle, esijoones majanduselu viljeldamisele ja korrastamisele. Uute lepingute alusel loodud rahu säilitamise olukord peaks andma küllaltki võimalusi sõjaolukorrast põhjustatud majanduslike raskuste pehendamiseks.

Missuguse majandusliku seisundi pärandas aga meile möödunud aasta ja missuguste reserveidega läheme vastu tulevikule?

Tootmisvõimelt tunduvalt suurenenud ning struktuurilt mitmekesisestunud produktisiooni aparaadiga. Põllumajandustoodangu väärtus on tõusnud 1939. a. 210 miljonile kroonile 134,4 milj. kroonilt 1934. aastal, andes

roopa poliitilises taevases ei tohi meid lasta kaotada usku oma helgesse tulevikku. Me teame, et meie saatuse on meie endi käes. Ainult enda peale loota — see teadmine ja arusaamine peab viima meid elus edasi.

Meil seisab ees tõsine tööaasta, kus ei tohi end hellitada mingite mugavustega, ka mitte petlike lootustega, et tekkinud olukord üle öö paraneb. Me peame meeles pidama, et kuigi meid praegusel silmapilgul ei ähvarda sõjale otsene jalgujäämine, oleme me sõia tagajärgedest kui mitte teisiti, siis majanduslikult ikkagi puudutatud. See sunnib meid kahekordsele pingutusele ja ettevaatusele. Milgi kombel ei tohi me lasta end sel raskel ajal elust juhtida, vaid peame juhtima elu kindlakäeliselt ise. Siis saame me võidu kõikide raskuste üle ja võime täies meelekindluses ja rahu uue aasta sündmustele vastu astuda.

L. S.

aastas keskmiselt juurekasvu 11% ulatuses. Tööstustoodangu brutotoodangu väärtuse juurekasv on viimase viie aasta kestes olnud aastakeskmiselt 16%, tõustes 1939. a. 187,5 miljonile kroonile. Tööstustöölise arvus saavutati 60.240 töölisega rekordiline seis. Võrreldes 1934. aastaga on meil tööstustöölise arv ühes ehitustöölisega kasvanud ümmarguselt 23.000 inimese võrra, mis vastab Rakvere ja Valga elanike arvule.

Kui edasi tuletada meele, et möödunud aasta esimesel kümnel kuul, võrreldes eelmise aasta sama ajaga, põllumajandussaaduste eksport tõusis 5,5 milj. krooniga 45,1 miljonilt kroonilt 50,6 milj. kroonile ning tööstuskau-pade väljavedu 4,5 milj. krooniga 31,9 milj. kroonilt 36,7 milj. kroonile ning tööstustöölis-tele makseti palkadeks 1939. aastal 44,4 milj. kr. 21,0 milj. krooni vastu 1934. aastal ja et riigitulud tõusid 1. jaanuarist 30. septembrini 86,6 miljonile kroonile 75,0 milj. kroonilt 1938. aastal, siis peegeldub neis andmeis meie ma-jandusliku aparadi tõhus tõus ning toodangu suurenemise võimalus.

Eriti tuleb aga alla kriipsutada asjaolu, et järjekindlalt on suurenenud kodumaa toorai-nete tööstuslik ümbertöötamine. Kui 1936. aastal suurtööstuse toorainete tarvitusest ko-dumaised toorained moodustasid ümmarguselt vaid 35%, siis ületas see möödunud aastal juba 50%. Ja tänu kiviõlitööstusele ja turbatöös-tusele ongi meil lahendatud kütteõlide ning kütteprobleem sääraselt, mis meid ses suhtes teeb juba peagu sõltumatuks välismaast. Pea-legi osutume õlisid eksporteerivaks riigiks, oli on esimese järgu välisvaluuta kaup. Et jooks-VAL aastal kuni 1. oktoobrini kaubalaevastiku seis suurenes 303 laevalt 322 laevale, kinnitab omakorda Eesti majanduse aktiivsust.

Meie majandusele avaldas möödunud aastal tagasiminevat mõju aga loomasööda ikal-dus. Kuid toiduvilja saak kindlustab siiski meie rahva rahuldava toitlustamise. Kui aga arvestada, et Eesti omatööstus on arenenud niivõrd jõudsasti, et see võib rahuldada väga laias ulatuses meie kodanike mitmekesiseid nõudeid, siis selle tulemusel on ka hõlpsam kanda põllumajanduse tagasilööke. Igatahes võime rõõmustavalt tunnustada, et meie töös-tuslik, aga samuti ka põllumajanduslik toot-misaparaat on viimaste aastate jooksul järje-kindlalt arenenud toodangu tõstmisele võimeli-semaks, ta on uuenenud ning mehhaniseeru-nud, näiteks on 10 aasta jooksul rohuiniitjate arv tõusnud 10.000 võrra ja hobuserehade arv suurenenud 15.000-ga ning viljapeksumasinade arv on tõusnud ligi 8.000-ni; see kõik mõjub kaasa selleks, et tõsta toodangut. Ja igale rah-vamajandusele kõige tähtsamaks ja olulise-maks teguriks osutubki ka tootmisaparaadi

Kol.-lt. Gustav Kasemets.

Läinud aasta viimsel kuul toimus KL Peastaabi juhtivas koosseisus muudatus, mil senise Öppe- ja Spordi-Osakonna pealiku kolonel A. Balderi siirdumisega sõjaväkke asus tema asemele kol.-lt. G. Kasemets. 1. jaanuarist s. a. alates kuulub kol.-lt. G. Kasemets ka „Kaitse Kodu!“ toimetuse nõukokku.

tootmisvõimsus. Iseäranis selgel kujul on see ilmnunud praegusel sõjaaajastul kogu maail-mas, sest ka sõda pidavad riigid ei suuda suurt heitlust finantseerida üksnes tagavarade arvel, vaid on sunnitud seda tegema tootmise ning väliskaubanduse arendamise abil.

Kui sõjapuhkemise esimesel perioodil rah-vusvaheline kaubandus ja rahvusvaheline kre-diit halvati, siis nüüd on taas märgata, et seda on hakatud uuesti korraldama. Meie oleme geograafiliselt seatud võrdlemisi soodsasse olu-korda, sest olles rahujalal nii Saksamaaga kui ka Nõukogude Liiduga on kaubateed neisse riiki-desse avatud, aga samuti ei puudu võimalused säilitada kaubanduslikke suhteid ka erapoole-tute riikidega. Ja niisugune olukord ongi meil võimaldanud seni hankida vajalisi tooraineid, samal ajal aga teostada ka ekspordi.

Ei raba meid ses suhtes, esimeses järje-korras väliskaubanduse alal, erilised üllatused, siis peaks meie majandusele olema kindlusta-tud rahuldav tegevusvõimalus edaspidisekski. Praegu pole aga ette näha, et ses suhtes peaks olukord meid eriti pitsitama hakkavalt halve-nema.

Balti sakslaste Eestist lahkumise tagajär-jel on meie tootmisaparaadist eemaldunud hulk

Major Anders Lindkvist, uus Lääne Maleva pealik

Kol.-lt. K. Soo, senine Lääne, nüüdne Tartumaa Maleva pealik

tööjõudu. Kuid nii eriteadlasi kui ka teisi töömehi on osutunud siiski võimalikuks asendada oma inimestega, kes omavad ka vastava spetsialiteedi ning vilumuse. Seepärast pole ka balti sakslaste lahkumine tööjõu poolest meile suutnud mõjuda majandust pidurdavalt. Balti sakslaste ümberasustamise aktsioonis osutub aga tähtsaks probleemiks nende varanduste väärtuste rahaline ülekanne Eestist Saksamaale. Kuna aga balti sakslaste varanduste transfereerimise teostamine on otseselt sõltuv rahvamajanduse kandejõust ning rahvusvahelise kaubanduse arendamise võimalustest, siis seniste teadete põhjal ei saa see toimuda mitte kiiresti ega selles ulatuses, kui see näis osutuvat esialgseks maalt lahkujate sooviks. Selles näemegi panti, et balti sakslaste varanduste transfereerimine ei kujune meie majandusele erakorraliseks aadrilasemiseks, vaid see teostub sääraselt, kui on meile jõukohane ja vastuvõetav. Niisuguseid rahustavaid teateid tõi Berliinist ka äsja tagasijõudnud majandusminister.

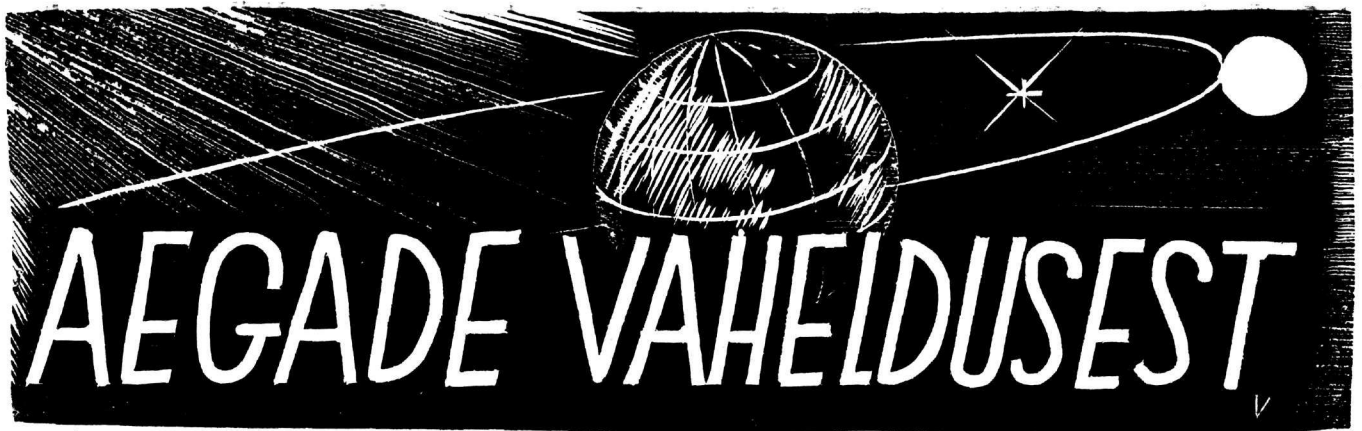
Eespooltoodust peaks selguma, et praeguses olukorras on meil küllaldaselt määralt julgustavaid ja lootusrikkaid aluseid ning lähtekohti oma majandusaparaadi intensiivseks käiguhoidmise jätkamiseks. Aga vanarahva tarkus ütleb: „ööl on üheksa poega“ ja nüüdne aeg oma ootamatusega osutub eriskummaliseks.

Seepärast peame olema samuti teadlikud, et suurriikide vaheline sõda järjekindlalt avaldab üha süvenevalt pidurdavat mõju rahvusvahelise majanduse arengule, mis ei jäta puudutamata ka meid senisest haaravamalt.

Selle vältimiseks ei ole muud abinõu kui suurendada kodumaise toorainete ümbertöötamise baasi, aidata kaasa põllumajanduse toodangu tõusule ning teostada kokkuhoidu elumugavuste arvel.

Eriti hinnata tuleb aga asjaolu, et eramajandusringkonnad oma organisatsioonidega on asunud seisukohale, et koostöö valitsusasutustega senisest tihedamal kujul osutub vajalikeks. Niisuguse koostöö alusel võidakse ülesandeid ühtlustada, väliskaubandust elustada ning kogenud majandusnimeste võimeid ja ärisidemeid kasustada kõige suuremas ulatuses Eesti rahvamajanduse üldhuvide tekkimiseks. Sellest nähtub, et meil juba ka organisatoorselt on kohanetud vastsele olukorrale ning seegi annab julgust oletuseks, et meid majanduselus ei võiks tabada nii suured ootamatused ja neist põhjustatud tagasilöögid, millede vältimiseks või pehmendamiseks ei jatkuks enam vastupanujõudu. Niisugusteks arvamiseks annavad põhjust senised tulemused ning neist tiivustatult mindagu vastu julgelt ja enesekindlalt alanud aastale, mille numbriks on 1940.

Jaan Taklaja

AEGADE VAHELDUSEST

Mis on sisuliselt aeg? Miks aeg on alati scoses sündmuste voolamisega? Miks me ei oska tunnetada aega, nii-öelda, puhtal kujul? Psühholoogid ja filosoofid on siin mitmesuguses arvamises. Üks asjaolu on kõigile selge, nimelt, et olevikutunne on ajatunnetuse selgeim moment. Tajutaval olevikul on kestvus. Kui hakkame mõtlema, kus on olevik, siis tunneme, et ta on läinud. James arvab: „Olevik on abstraktsioon. Teda annab meile filosoofiline mõtlemine. Olevik on osa ajast. Nagu noa tera. Olevikutunde maksimaalne kestvus on umbes 12 sek., minimaalne kestvus $\frac{1}{500}$ osa sekundist.“

Aja tajumisel on kestvus ja kaks otsa: tunnetus algab, kestab ja lõpeb. Olevik, tõeliselt reaalne, on vaid see, mida tunneme öeldes sõna: nüüd, nüüd... ja iga öeldud sõnaga „oleviku-nüüd“ on juba muutunud minevikuks.

Meil puudub tunne: „Aeg on tühi“. James ütleb: „Puhast ajatunnetust on kestvus, mis pole millegagi täidetud.“ Tegelikult ajatajumine on alati seotud sellega, millega aeg on täidetud. Meil on võimatu tunda kestvust ilma ühegi sisuta. Näiteks püüame endale ette kujutada ühe tunni kestvust. Puhast ühetunniline aeg ei ole meile kuidagi mõistetav. Aga meile on selge: sõit Tallinnast Nõmmele kestis ühe tunni; loeng kestis ühe tunni; lõunalauas istusime terve tunni; või üks tund on kestvus, mille jooksul maakera teeb $\frac{1}{24}$ tiiru ümber telje. See on suur sündmus, mis saab selgemaks, kui kujutleme, et tund on aeg, mille jooksul meie, asudes maakera ekvaatoril, liigume edasi umbes 1666 km. Ka sekundi kestvust selgitame sündmuste abil. Näiteks: 1 sekund on aeg, mille jooksul jõuame ütelda „üks-kaks“, või 1 sekund on 1 meetri pikkuse pendli võnkevältus.

Ajatunnetused on meie teadvuses alati. Teadvuse tühjenemine on võimatu. Kui vabaneme ühest tunde, kohe astub teine asemele. Ka vahetuse tundmine on sisuliselt aja tundmine. Niisiis: aegade vaheldumine on reaalses elus sündmuste vaheldumine.

Aja pikemate osade tunnetamine on keeruline ja inimlike võimete piirides äärmiselt puudulik. Nüüd +

+ nüüd + nüüd + ... + veel + veel + veel + ... Kestvuse olevikumomentide liitmine annab meile aja pideva voolamise. Väga pikki aegu on võimatu endale ette kujutada. Me kujutleme vaid üksikuid osi või üksiksündmusi selle kestvuse jooksul. Näiteks XIX sajandi teeme endile arusaadavaks kas või järgmiste sündmuste abil: sajandi algul Napoleoni sõjad, keskel Krimmi sõda, siis Saksa-Prantsuse ja Vene-Türgi sõda, sajandi lõpul Hiina-Jaapani sõda.

Aeg, mis on täidetud huvitavate sündmustega, läheb ruttu ja tundub meile lühikesena. Aeg, mis on täidetud igavate asjadega, läheb aeglaselt ja tundub meile pikana. „Igav päev“ on harilikult sündmustevaene päev. „Igavus“ on tegevuse puudus. „Aeg jäi seisma“ — tegevus lõppes. „Igavus on protest oleviku sisu vastu,“ ütleb James.

Lõbusaid ja meile kasulikke asju oodates tunneme, et aeg hakkab aeglaselt voolama. Raskused, hädahohud ja kardetavad olukorrad panevad nagu aja kiiremini voolama. Näiteks jõulupühade ootel lähevad päevad õige aeglaselt. Kuid puhkeaja lõpupoolel tundub nende käik õige kiirena. Lapsepõlves ja noores eas tunduvad päevad ja tunnid palju pikemad. Väikesel lapsel jääb alati niisugust aega üle, millega ta ei oska midagi peale hakata. Ent lapsel pole veel kindlat tegevust ja ta mõtteilm on veel vaenc. Mida vanemaks muutub inimene, seda kiiremini hakkavad päevad mööduma. Kui väikesel lapsel aega üle jääb, siis vanal inimesel tuleb sageli ajast puudus. Aga täiseas on juba kindlad tööd ja mõtteid ja kujutlusi on väga palju, mis annavad ajale sisu liikuvuse ilma füüsilise tegevuseta.

Mineviku tundmine moodustab oleviku mõistmise. Kuigi olevikutunnetus on lühike moment, ometi see lühike protsess meie teadvuses on põhjuseks, et tunneme ajalisi suhteid.

Meile tundub, et aeg mitte alati ei voola ühesuguse kiirusega. Kord märkame, et aeg on nobedalt ära lennanud, kord tunneme, et kellaosutid ei taha liikuda. Me teame, et see on näiliselt nii. Me arvame, et ilma meieta ja meie tunnetusteta, see on väljaspool meid ja meie tunnetusi, on olemas üht-

laselt voolav absoluutne aeg. Sellast seisukohta pooldasid füüsik Newton ja mõtleja Kant.

Uuema aja uurimused eitavad seda võimalust. Einsteini relatiivsuse õpetuses on aeg relatiivne suurus, sest tehniliselt on võimatu üht ja sama ajamomenti isekohtades absoluutselt määrata ja ajavälde kahe sündmuse vahel absoluutselt mõõta. Teiste sõnadega, Einsteini järgi on aja absoluutne mõõtmine võimatu. Brecheri uurimused inimeste ja loomade ajameele ja ajatunnetuste üle Hamburgi ülikoolis väärivad tähelepanu. Kant arvas, et ajatunnetused on meile antud „a priori“. Brecher'i katseist võib järeldada, et ajatunnetus tekib mitmesuguste meeleliste tajumuste liitumisest. Tähendab: ajatunnetused apos-terioorsed.

Siamaani oli teada, et ühes sekundis on vaja vähimalt 18 valguseärritust, kui tahame saada kestvaid ühteliitumisi. Samuti on tarvis 18 õhuvõnget, et kõrv saaks kõige madalama kuuldava hääle. See silmapaistev või juhuslik arvude samasus andis Brecher'ile uurimiseks esimese tõuke. Hiljem tõestas Brecher, et ka kompamismeel suhtes kehtib arv 18. Nimelt ühes sekundis on tarvis 18 puutumisärritust nahapinnale, et saada kestev puutumistunne. Sel kolmekordsel ühtlusel pidi olema mingisugune ühine seletus — peale juhu-seks nimetamise. Tähendab, aeg $\frac{1}{18}$ sek. on n.-n. olevikumomendi või aja momendi kestvus. See kestvus ei olene mitte ühe või teise tundemeel struktuurist, vaid on tingitud meie närvikava vastuvõtteinertsist. Selgus, et meie teadvusse üldse tungiv lühema kui $\frac{1}{18}$ -sek. kestvusega ärritus kutsus esile aiste, mille kestvus oli $\frac{1}{18}$ sek. Fotograafilised fotoefektiivsed katsed näitasid, et lühema kestvusega ärritusi kui 1 moment (alla $\frac{1}{18}$ sek.) võrdse tugevuse puhul me üksteisest pikkuse mõttes eraldada ei suuda. Brecheri järgi „moment ($\frac{1}{18}$ sek.) on siis nii-ütelda aja mõõtühik meie tunnetustele, millega massiliselt üksteisele järgnevatest ärritustest üksikuid mõõdame“. Liikumise kiiruse üle otustamine on leibnitsilise sellest, kuipalju liikumisaasta pärast teatud tajumismomendi üksteisest on eraldunud. Kui muutus on mõjuv, siis konstateerime kiiret liikumist. Kui muutus pole küllalt mõjuv, siis konstateerime aeglast liikumist, või asi on tõeliselt või näiliselt paigal. Näiteks: puulehe kasvamist meie silm ei taju; kella tunninäitaja-osuti liikumist meie silm ei võta.

Seepärast võime kiiruse tajumist mõjutada kahel viisil. Esiteks kinoekraanil võime lilleõie aeglase puhkemise teha nähtavaks ja vaadelda püssikuuli kiiret liikumist. Esimesel juhul suurendame momentpiltide vahet; teisel juhul vähendame momentpiltide vahet. Mõlemal juhul aga saab silm 18 pilti sekundis, mis ühtesulavuseks ja liitumiseks on vajalised.

Teiseks, me võime olevikumomenti lühendada ja pikendada. Olevikumomenti lühendades muutub pilt aeglasemaks, sest järgmine liikumisaasta on eelmisele veel sarnasem. Kui momenti pikendame, siis liikumine pildil on kiirem, sest tajumiseks vajaline piltide arv nii sel kui ka teisel korral on konstantne (18).

Kui olevikumomenti pikendame 100 korda, siis näeme lillede kasvamist, aga muid praegusi tunnetatavaid liikumisi, nagu auto sõitmine, me ei näeks, sest see oleks liig kiire. Nüüd võib kujutella, missugused tajumise muutused meil siis oleksid, kui meie olevikumoment oleks $\frac{1}{1000}$ harilikust. Me näeksimme siis püssikuuli lendu ja tajuksime maakera liiklemist. Auto sõitmist kui liiga aeglast me siis ei tunnetaks.

Meie näeme sellest, et aja voolu kiirus ja meie ümber oleva maailma tunnetamine oleneb meie närvikavast.

Uusimad uurimused näitavad, et momendi kestvust inimese juures võib muuta, kuigi vähe. See nähtus esineb aeglase mürgituste puhul. Joodikul viinaauru all tundub aeg kiire käiguga. Talle paistab isegi, et momendi pikenedamine kasvab joobumuse suurenedes. Brecher'i katsete põhjal võiks öelda, et surm on sellane olukord, kus olevikumoment on lõpmatus.

Huvitavad on Brecheri andmed loomadest.

Missugune näiteks on aja tajumine teol? Teo olevikumoment on $\frac{1}{4}$ sekundit, $\frac{1}{4} : \frac{1}{18} = \frac{18}{4} = 4\frac{1}{2}$. See tähendab, et tigu näeb ümberoleva elu tempot $4\frac{1}{2}$ korda kiiremana kui inimene. Kuigi teo liigitused näivad meile pikaldased, ometi ta ajatunnetus on palju kiirem: 13 minutit aega inimesel ja teo suhtes 1 tund. Kala ajamoment on $\frac{1}{30}$. Tähendab, kala ajamoment on inimese ajamomendist umbes 2 korda lühem. Tähendab, kala näeb ümberoleva elu tempot 2 korda aeglasemana. Kui kala teadvuses möödub 1 tund, siis inimese teadvuses möödub 2 tundi.

Nii uuema aja uurimused näitavad, et aja tunnetamine on relatiivne. Objektiivse ja absoluutse aja olemasolu on vaieldav. On mõtlejaid, kes väidavad, et aega üldse pole, on mõtlejaid, kes väidavad, et aeg siiski on. Aga me teame, et elu ja liikumine on kõikjal olemas ja et see on olnud enne meid.

Sündmuste ja liikumiste vool tekitab meis tunde ajast. Sündmused tulevad tulevikust ja voolavad minevikku. Intuitiivselt: ajal ei näi algust ega lõppu, nagu pole sündmuste real algust ega lõppu. Aeg voolab ja see vool on lõpmatus. Inimene aga killustab aja aastateks, päevadeks, tundideks, sekunditeks. Aastate vaheldumine, päevade ja tundide vaheldumine — see on oluline inimlikus ühiskonnas. Kui me oleme 1940. aasta algul, siis kosmiliselt tähendab see, et meie maa asub 1940. ringkäigule ümber päikese, arvates Kristuse sündmist. Lugesed aastaid loeme vaid maakera ringkäike, aga sellest olenevad aastaegade ja kliima muutused, mis on vajalised meile ja paratamatud, mis ei olene inimesest.

Aja voolus registreerime sündmusi. Jätame vanad lootused leida uusi, paremaid. Kõik mõtlejad peavad aega suurimaks väärtuseks, mis inimesel üldse on. Seneca: „Omne alienum, sed tempus est nostrum.“ Kaunis konservatiivsed on Schopenhaueri mõtted ajast: „Aeg on puhas liikumine.“

„...Elutarkuse tähtis punkt on selles vahekorras, milles osa meie tähelepanust on antud olevikule, osa tulevikule, et mitte üks nendest teist meile ära ei mürgitaks. Paljud elavad liig palju olevikus: need on kergemeelsed; teised liig palju tulevikus: need on arad ja virilad.“

„...meie ei pea unustama, et ainult olevik on kindel ja reaalne. Seevastu tulevik kukub ikka teisiti välja kui meie arvame; ka minevik oli teisiti, aga igatahes nii, et mõlemas on vähem seda, mida meie tahame. Ent kaugus, mis asju vähendab, suurendab meie mõtteid neist...“

„...ainult olevik on tõde ja tõeline: see on reaalselt täidetud aeg ja lõplikult selles asub meie olemine. Seepärast me peame olevikku lõbusa ilmega austama ja iga tundi, mis on vaba otsekohestest valudest ja vastikustest, teadlikult niisugustena nautima. Me ei pea olevikku rikkuma mineviku nurjunud lootuste grimassidega või tulevikumuredega. On täiesti rumalus, kui head olevikutundi tõukame või selle teadlikult raiskame minevikunurinaga ja tulevate asjade üle haliemisega...“

„...tänapäev tuleb ainult üks kord ja ei kunagi enam; homme on siiski teine päev, mis ka ainult üks kord tuleb...“

„...meie elame oma ilusad päevad läbi, ilma et neid märkame, aga kui pahad päevad tulevad, siis igatseme neid tagasi...“

„...tuhandeid lõbusaid, meeldivaid tunde lasematusaste nägudega nautimatult mööduda, et hiljem süngel ajal neid asjata taga õhata...“

„...seepärast peame iga talutavat olevikku, ka igapäevast, mida nüüd ükskõikselt mööda sammuda laseme või koguni kannatamatult kõrvale lükkame, alati au sees hoidma, eriti tumedal tunnil sisima igatsuse esemena ette kujutama...“

Schopenhauer hindab eriti hommikutunde ja ei soovita aega raisata üleaaruse magamisega: „...hommik on õige aeg igasugusele loomingule eranditult. Hommik on päeva noorus: kõik on lõbus, värske ja kerge... ei pea teda hilise ülestõusmisega lühendamata ega tühiste talituste või jutuajamistega raiskama, vaid teda peab elu kvintessentsina pühaks pidama. Seevastu õhtu on päeva vanadus: õhtul oleme väsinud, jutukad ja kergemeelsed. Iga päev on väike elu. Iga ärkamine ja ülestõusmine on väike sünd, iga värske hommik on väike noorus ja iga süngimine ja magamauinumine on väike surm.“

„...alati peame aja mõju ja sündmuste muutuvust silmas pidama...“

„...võib olla, et üheski tunnetuses pole kogemus nii oluline kui asjade muutuse õiges hindamises...“

„...möödukalt voolava aja käiku kiirendada tahtmine on väga kahjutoov ettevõte. Hoiu end, et sa ajale protsente võlgu ei jää...“

„...terve meie elu jooksul on ainult olevikuga tegemist. Mida see eraldab, on elu algul ainult pikk tulevik meie eel, elu lõpul aga pikk minevik meie seljaga...“

Nii ütleb Schopenhauer.

Aegade vaheldusest ja mõjudest rahvastele ja tervele maakerale on öeldud huvitavaid ja mõtlemapanevaid sõnu idamaa filosoofias.

„...Inimesed ei mõtle tulevikust...Keegi ei taha mõelda planeedi ulatuses. Meie kõneleme ähvardava ajajärgu lävel. Viimast tundi peab kasutama. Võib anda abi, kuid põlgus ei ole arst...“

India mõtlejad nimetavad praegust aega Kali-Yuuga ajajärguks, mis lõpeb maakeral suurte kriiside ja häädega. Olevat tulemas Satia-Yuuga ajajärk, kus inimkond loob uue kõrgema kultuuri ja elab paremat elu.

„...Satia-Yuuga lähenemisel ei või unustada, et hävitamine võib ületada tasakaalu seadused. Inimesed ei aima, kui suurelt on maapealsed energijahtmed riikutud. Ei taheta mõista, et säärane kosmiline häving oleneb inimeste endi süüst. Inimesed peavad endid teaduste õpetajateks, aga lihtne headuse seadus pole neile usutav.“

Kas inimesele on lubatud ja kasulik teada, kuidas muutuvad ajad ja missuguses sühis?

„Kas peavad inimesed tundma kõiki neid ümbritsevaid hädaohte? Kujutlege inimest, kes on igast küljest piiratud skorpionide, madude ja mürgiste kärbestega. Pilt on väga hale. Eriti kardetav on, kui inimene hädaohte tunneb ja neid enesele siiski lähendab. Seepärast on parem niisugune tunnetamine, mis viib kõige vähem kardetavat teed ega koorma üleaaruste raskustega.“

Aegade vaheldus ei või mööduda ilma kriisita, arvavad hindu vaimuteadlased.

„Ainult pime ei näe, kuidas ruttavad sündmused. Taevakehade kombinatsioonid on erakordsed, samuti erilised on nende kombinatsioonide keemilised kiired. Inimesed võivad oma maailmavaadet muuta, kui nad ei pühenda tähelepanu uue aja märkidele.“

„Uus elu võib alata igal silmapilgul. Ei ole vananenud elu peale kujutletava, mis on meie teadvuses. Milleks me harjutame ja uuendame mõtlemist? Just uueks eluks. Ärgem mõistkem seda meie iseduse piirides. Sellane iseduslik elu oleks roomamine ja kahepaikusus. Kuid ükski roomaja ei või tõusta. Uus elu üldiseks hüvanguks tekib koostööga. Säärane elu süütab uued tuled. Üldise hüvangu mõte süütab oma teel palju elusid. Siiani kurjade mõtetega suretati ruumi. Kuid südamlük endasalgamine suunab mõtted uute küünalde põlemapanekuks. Kas pole tark Seadus, kes kutsuh headuse mõtet uute tulede äratamisele...“

Jõudnud uude aastasse ka ettevalmistamata silm võib näha inimeste teadvuse vaheldumise protsessi. Suured füüsilised heitlused on arenemas ja need kestavad väga kaua, kui on õigus ühel india ennustajal: „Harilikult on inimsüklite piir väga aeglane, ja sellega tõestatakse evolutsioonilise protsessi harmooniat. Aga teadvuse liig kiire nihkumine võib tuua hävitava revolutsiooni seal, kus on vajaline ülesehitamine.“

Karl Jungerman.

NSV Liidu uus sõjaväeteenistuse seadus

Oleme seni avaldanud „Kaitse Koogu“ veergudel kokkuvõtteid nii meie oma kui ka naabermaade riigikaitse korralduse küsimustest. Nüüd toome alljärgneva ülevaatliku kokkuvõtte NSV Liidu uuest sõjaväeteenistuse seadusest, mille kohta toimetusel varem ei olnud küllaldasi andmeid. Arvame, et see ülevaade peaks meie lugejaile huvi pakkuma, eriti nüüd, kus on loodud lähedasemad sidemed meie suure idanaabriga.

Läinud aasta septembrikuus NSV Liidu Kõrgem Nõukogu võttis vastu uue sõjaväeteenistuse seaduse.

Seaduse eelnõu esitamisel selle vastuvõtmiseks Kõrgema Nõukogu poolt kaitse-rahvakomissar marsal Vorosilov põhjendas uue seaduse vajadust järgmiste asjaoludega:

1) viimase 9 aasta jooksul, millal oli maksev vana seadus, on olnud palju muudatusi riigi ja rahva arengus;

2) sõjaväe organisatsioonis ja komplekteerimisviisis on toimunud rida radikaalseid muudatusi;

3) sõjaväe arvuline koosseis on viimase 9 aasta jooksul suurenenud rohkem kui 3,5 korda.

Koos arvulise suurenemisega on arenenud tunduvalt ka tehnika ja relvastus. Kui võtta aluseks 1930. a. arvud sõjaliste jõudude kohta, siis on 1939. aastaks suurenenud:

- tankide arv 43 korda,
- lennukite arv 6,5 korda,
- suurtükkide arv 7 korda,
- tangitõrjerelvade arv 70 korda,
- kuulipildujate arv (rasked ja kerged) 5,5 korda,
- merejõudude tonnaaz 1,3 korda.

Viimane omakorda kutsus esile suuri muudatusi relvaliikide vaherkordades ja nõudis uute üksuste juureloomist;

4) on ellu viidud aastmed juhtivale koosseisule;

5) tegevteenistusse astumise vanuse määr on 21 aasta pealt viidud 19 a. peale;

6) komplekteerimisest ja väljaõppest territoriaalsüsteemi alusel on loobutud;

7) on maksma pandud uus sõjaväeteenistuskohulaste arvestamise kord jne.

Kokkuvõetult on uus sõjaväeteenistuse seadus järgmine:

1. Teenistusaeg tegevääes reameestele ja nooremale juhtkonnale.

Sõjaväeteenistus jaguneb teenistuseks tegevääes ja teenistuseks reservis. Sõjateenistuskohuslased jagunevad juhtivaks koosseisuks ja reakoosseisuks.

Juhtiv koosseis omakorda jaguneb: kõrgemaks, vanemaks, keskmiseks ja nooremaks koosseisuks.

Tegeliku sõjaväeteenistuse kestus on järgmine:

Väeliik	Reamees	noor. juhtk. (allohv.)
---------	---------	------------------------

maaväes	2 a.	3 a.
õhujõududes	3 „	3 „
rannakaitse	4 „	4 „
mereväes	5 „	5 „
piirivalve maaväe osades	3 „	3 „
piirivalve mereväe üksustes	4 „	4 „

Noorema juhtkonna (allohv.) teenistust maaväes on pikendatud uue seadusega ühe aasta võrra järgmistel põhjustel: 1) et võimaldada kaadri allohvitseride vähendamist; viimaseid on ette nähtud tulevikus määrata ainult kompanii, patarei, eskadroni ja neile vastavate üksuste vanemate ja mitmesuguste eriteadlaste (spetside) ametikohtadele, ja

2) silmas pidades noorema juhtkonna tähtsust nii rahu kui ka sõja ajal võimaldada neile tarvilist vilumust ja kogemusi rühma ja jao juhtimisel.

Noorema juhtkonna ettevalmistamine toimub väeosa koolis (õppeüksuses) 1 aasta ja ülejäänud kaks aastat on tal võimalus juhtida jagu ja rühma.

Tegevteenistuse alguse ajaks loetakse sissekutsutamise aastale järgneva aasta 1. jaanuar. Kuna vastuvõtmine toimub ajavahemikul 15. sept. kuni 15. okt., siis tegelikult tuleb teenida 2 aasta asemel keskmiselt 2 aastat ja 3 kuud.

2. Tegevteenistusse (ajateenistusse) vastuvõtmine.

Tegevteenistusse võetakse meeskodanikke, kes kutseasta kestel (1. jaan. kuni 31. det.) said 19 a. vanaks ja keskkooli lõpetajad 18 a. vanaks. Seega tegelikult astuvad sõjaväeteenistusse 18 a. 8 kuu kuni 19 a. 8 kuu vanused kodanikud ja 17 a. 8 kuu kuni 18 a. 8 kuu vanused keskkooli lõpetanud, s. o. keskmiselt 18 ja 19 a. vanused.

Endise seaduse alusel võeti tegevteenistusse kodanikke, kes sissekutsuta aasta 1. jaan. olid 19 a. vanad. Seega tegevteenistusse astujate vanuse määr väheneb 1 aasta võrra ja keskkooli lõpetanuile 2 aasta võrra. Selle tagajärjel suureneb väljaõpetatud meeste reserv ühe aastakäigu võrra.

3. Ajapikenduse andmine.

Vana seadusega lubati keskkooli õpilastele ajapikendust kuni 25 a. vanuseni ja üliõpilastele kuni

28 a. vanuseni. Uue seaduse järgi keskkooli lõpetajad võetakse sõjaväeteenistusse 18 a. vanuselt, eeldusega, et selleks ajaks on keskkool lõpetatud. Ajapikendust antakse ainult siis, kui mingisugused põhjused, nagu haigus jne., takistasid kooli lõpetamist, ja sel juhul mil kuni 20 a. vanuseni. Seoses sellega langeb ära ajapikenduse andmine üliõpilastele.

4. Soodustusi perekondlikel põhjusil.

Soodustusi perekondlikel põhjusil antakse neile kutsealistele, kes on ainukesed perekonna toitjad, kusjuures nende ülal pidada on vähimalt kaks töövõimetut perekonnaliiget. Neid rahu ajal tegevteenistusse ei määrata, vaid vastuvõtmisel nad arvatakse 2. kategooria reservi.

5. Reservvägi

(reamehed ja noorem juhtkond).

Ajateenistuse täitnud kodanikud vabastatakse tege-likust sõjaväeteenistusest ja arvatakse reservi. Reservis viibimise aeg on uue seadusega pikendatud 10 aasta võrra ja reservi arvel loetakse kodanikke kuni 50 a. vanuseni, kusjuures viimast 10 aastakäiku kasutatakse sõja ajal peamiselt tagalateenistuseks.

Reservvägi jaguneb kahte kategooriasse:

I kategooriasse arvatakse kõik need, kes on läbi teinud sõjaväeteenistuse ja seega on saanud täielise sõjalise ettevalmistuse;

II kategooriasse — need, kes ei ole sõjaväes teeninud, s. o. sissekutse ülejäägid, soodustuste saajad, kes tervislikel põhjustel on loetud kõlvulisteks teenistusse rivitutena sõja ajal jne. Teise kategooriasse arvatakse ka need naiskodanikud, kes on saanud arsti, loomaarsti või kõrgema tehnilise hariduse. Seadus näeb ette sõja ajal tarbe korral kutsuda teenistusse ka ülalnimetatud naiskodanikke.

Reservvägi (I ja II kategooria) jaguneb vanuse järgi kolme järku:

- 1. järk kuni 35 a. vanuseni
- 2. järk kuni 45 a. „
- 3. järk kuni 50 a. „

Reservlaste kordamisõppustel viibimise aeg on uue seadusega suurendatud nooremale juhtkonnale umbes 5 korda, reameestele 3,5 korda ja II kategooria reservlastele 2,5 korda.

I kategooria 1. järgu reservlased-reamehed kutsutakse 2-kuistele kordamisõppustele 1. järgu reservis viibimise aja jooksul kuni 6 korda. Noorem juhtkond (allohvitserid) kutsutakse 3-kuistele kordamisõppustele sama aja jooksul kuni 6 korda.

II kategooria 1. järgu reservlased kutsutakse 2-kuistele kordamisõppustele 9 korda 1. järgu reservis viibimise aja jooksul.

I ja II kategooria 2. järgu reservlased kutsutakse 1-kuistele kordamisõppustele 2. järgu reservis viibimise aja jooksul kuni 5 korda.

I ja II kategooria 3. järgu reservlased kutsutakse 1-kuistele kordamisõppustele 3. järgu reservis viibimise aja jooksul üks kord.

Seega kujuneb I kategooria reservlase-reamehe kordamisõppusel viibimise aeg reservis oleku ajal 1,5-a. ja nooremal juhtkonnal 2-a. ja II kategooria reservlasel 2-a.

Peale kordamisõppuste võib reservlasi kutsuda kontrollõppustele kuni 10 päevaks.

Tarbe korral võib kaitsekomissar kordamisõppustel viibivaid reservlasi kinni pidada õppustel, peale seaduses ettenähtud aja, kuni 2 kuud.

Kordamisõppustele kutsutud sõjaväelastele hoitakse alal nende alatised teenistuskohad ja nad saavad oma teenistuskohast kordamisõppuste ajal poole oma keskmisest tasust (palgast).

6. Juhtiva koosseisu (ohvitseride) teenistuskäik.

a. Tegevteenistus.

Sõjavägi üldiselt jaguneb:

- juhtivaks (komandnoi),
- komandeerivaks (načalstvjužuštši),
- nooremaks juhtivaks ja komandeerivaks ja
- reakoosseisuks.

Juhtivasse koosseisu kuuluvad kõik auastet omavad ülemad; komandeerivasse koosseisu — sõjapoliitiline, sõjatehniline, sõjamajandus-administratiivne, sanitaar-, veterinaar- ja juriidiline koosseis.

Poliitilisse koosseisu kuuluvad politruk, allüksuste, väeosade ja väekoondiste komissarid.

Uue seadusega tegevteenistuse aeg on võrreldes endise seadusega tunduvalt lühenenud. Nii võisid leitnandid ja neile vastavate ametikohtade juhid teenida kuni 40 aasta vanuseni, uue seadusega kuni 30 a. vanuseni, vanemleitnandid ja neile vastavad enne 40 a., nüüd 35 a., majorid ja neile vastavad enne 45 a., nüüd 40 a., polkovnikud ja kõrgemad enne 60 a., nüüd polkovnikud 45 a., brigaadiülemad 55 a., diviisiülemad ja kõrgemad 60 a. vanuseni.

Pealeselle on uue seadusega maksuma pandud uus auaste: juhtivale koosseisule — alampolkovnik ja komandeerivale koosseisule — vanem pataljoni komissar.

Uue seadusega kehtimahakanud tegevteenistuse vanuse ülemäärade tunduv lühendamise võimaldab juhtivale koosseisule kiiremat edasiliikumist teenistuses ja ka nende suurema arvu kogunemist reservi.

b. Teenistus reservis.

Vanuse ülemäära kättejõudmisel vabastatakse eranditult kõik juhid tegevast teenistusest.

Reserv jaguneb vanuse järgi kolme järku. Vanuse ülemäärad tegevteenistuses ja reservis järkude kaupa on näidatud alljärgnevais tabelis.

"Kaitse Kodu!" lühijuttude ja šaržide võistluse tulemused

"Kaitse Kodu!" poolt 14. oktoobril 1939. a. väljakuulutatud lühijuttude ja šaržide võistlusest osavõtmiseks saabus ühtekokku 29 lühijutu käsikirja ja 8 šaržide kavandit. Nende läbivaatamiseks ja hindamiseks moodustatud komisjon, lõpetades oma töö 12. jaanuaril 1940. a., leidis üksmeelselt, et esitatud lühijuttude hulgas ei ole ainustki tööd, mis vastaks kõigis tingimustes toimetuse poolt väljakuulutatud nõuetele.

Kõige ligemaiks väljakuulutatud tingimustele osutasid kaks lühijuttu: "Relv on vägevam tööigust" - varjunimi "Kalev ja Virokannas" - ja "Lugu meestest" - varjunimi "Olevipoeg", missuguseid töid komisjon otsustas hinnata ergutuspremiatega väljakuulutatud kolmanda auhinna suuruses à kr. 30.—. Umbrike avamisel selgus, et nimetatud tööde autoreiks on: "Relv on vägevam tööigust" - Toom Liivand, Koidu 16-3, Tallinn, ja "Lugu meestest" - Ilmar Sikemäe, Niidi 4-3, Tallinn.

Vaadates läbi ja hinnates sissetulnud šarže leidis komisjon, et sissetulnud kaheksast kavandist väärivad hindamist vaid üks - varjunime all "Ülepeakaela" esitatud kavand, missuguse komisjon tunnistas kolmanda auhinna vääriliseks kr. 30.- suuruses. Umbriku avamisel selgus, et nimetatud töö autoriks on Evald Reier, Viljandi vald, Tarja talu, Viljandi.

Toimetus tänab kõiki võistlusest osavõtnuid ülesnäidatud hea tahte ja hoole eest.

Toimetus.

Maaväes:

A u a s t e	Vanuse ülemmäärad			
	Tegev-teenis-tuses	1. järgu reserv	2. järgu reserv	3. järgu reserv
Noorem-leitnandid, leitnandid, noorem-politrukid ja neile vastavad	30	40	50	55
Vanem-leitnandid, politrukid ja neile vastavad	35	45	55	60
Kaptenid, vanem-politrukid, majorid, pataljoni komissarid ja neile vastavad	40	50	55	60
Alam-polkovnikud, vanemad pataljoni komissarid, polkovnikud, polgu komissarid ja neile vastavad	45	50	55	60
Brigaadi ülemad, brigaadi komissarid ja neile vastavad	55	60	—	65
Diviisi ülemad, diviisi komissarid, neile vastavad ja kõrgemad	60	60	—	65

Mereväes:

A u a s t e	Vanuse ülemmäärad			
	Tegev-teenis-tuses	1. järgu reserv	2. järgu reserv	3. järgu reserv
Noorem-leitnandid, leitnandid, vanem-leitnandid, noorem-politrukid, politrukid ja neile vastavad	35	40	45	50
Kapten-leitnandid, vanem-politrukid ja neile vastavad	40	45	50	55
3. järgu kaptenid, pataljoni komissarid ja neile vastavad	45	50	—	55
2. järgu kaptenid, polgu komissarid ja neile vastavad	50	55	—	60
1. järgu kaptenid, brigaadi komissarid ja neile vastavad	55	60	—	65
2. järgu flagmanid, diviisi komissarid, neile vastavad ja kõrgemad	60	60	—	65

Juhtiv koosseis kutsutakse kordamisõppustele järgmiselt:

— 1. järgus — igal aastal kuni 3 kuuks.

— 2. järgus — kaks korda à kuni 3 kuuks,

— 3. järgus — üks kord 2 kuuks.

Üldine kordamisõppuste aeg reservis oleku ajal ei või ületada 36 kuud (3 aastat).

Peale kordamisõppuste võib juhtiva koosseisu kutsuda kontrollõppustele kuni 10 päevaks.

Vajaduse korral võib kaitsekomissar õppustel viibivaid kinni pidada kuni 2 kuud peale seaduses ettenähtud aja.

Kordamisõppustel viibimise ajal hoitakse õppustel viibijail alal nende alatine teenistuskohat ja nad saavad õppustel viibimise aja eest poole oma keskmisest tasust. Pealeselle nii kordamisõppuste ajal kui ka teel sinna ja tagasi maksetakse neile tasu 5 kuni 15 rubla päevas, vastavalt aastmele.

7. Reservlaste arvestamine ja kutsealuste registreerimine.

Reservlaste arvestamine ja kutsealuste registreerimine toimub nende elukoha järgi linnades — miilitsa jaoskonnas ja maal — külanõukogus.

Endine kord, kus reservlaste arvestamine toimus asutuste ja ettevõtete juures, tekitas palju arusaamatusi, sest sageli juhtus, et mõni isik seisis arvel mitmes ettevõttes, kuna teine ei olnud kusagil arvele võetud.

8. Alg- ja kutse-eelne sõjaline ettevalmistus.

Sõjaline algettevalmistus toimub kõikides koolides 5. kuni 7. klassini, kaasa arvatud, 2 tundi nädalas (6 päeva).

Kutse-eelset ettevalmistust antakse keskkooli kolme vanema klassi õpilastele (8., 9. ja 10. klass) või nendele vastavate õppeasutuste õpilastele ja nendele kõrgemate õppeasutuste õpilastele (üliõpilastele), kes ei ole tegevteenistuses olnud, 2 tundi nädalas (6 päeva).

Endise seaduse alusel toimus kutse-eelne ettevalmistus 18 ja 19 a. vanustele meeskodanikele eristel õppepäevadel kestusega kuni 2 kuud.

Uus seadus näeb ette kaht liiki ettevalmistust — alg- ja kutse-eelne ettevalmistust.

G. K.

Allikad: Voennoi zarubežnik nr. 9 — 1939. a.

Ustav vnutrennoi sluzžboi 1937. a.

Suusatamisviise murdmaastikul

N.-ltn. O. Tamm

„Kaitse Kodu!s“ nr. 2 — 1939. a. vaatlesime põhiluseid suusatama õppimiseks. Nägime, et kõigepealt peab omandama:

- õige kehaasendi ja selle valitsemise;
- tõuke ja liuglemise;
- keppide kasutamise;
- kõigi liigutuste rütmilise kooskõlastamise ja hingamise.

Neist põhimõtteist tuleb pidada kinni nii suusatama õppimisel kui ka hiljem harjutusmatkadel.

Kõigepealt alustatagu tasamaa-suusatamisega. Et saada puhtaid sooritusi nii jalgade, keha kui ka käte töös, peab algul kepid jätma eemale.

Keppideta suusatades õpitakse ära õige kehaasend, tõuge ja ka liuglemine. Eriti tähtsa koha omab siin tasakaalu õppimine, sest just keppe kasutatakse sageli tasakaalu kaotamise korral ja meil on tavaliseks nähtuseks, et kepp torgatakse sinna ette, kuhu keha tikub vajuma tasakaalu kaotades.

Keppideta suusatamisel jõuame aga õige pea seleni, et jalad ja keha ise saavad toime tasakaalu leidmisega ning säilitamisega, kuna kepid jäävad vaid jalgadelt saadud tõukehoo suurendamiseks.

Keppideta suusatamisel kasutatakse tõuke andmiseks ainult jalgu, neid selleks puusadest ja põlvedest kõverdades.

Tõuke algasendis on ülakeha ette kallutatud, jalad põlvist kergelt nõtkus, keharaskus on võrdselt mõlemal suusal, käed ripuvad vabalt alla. Tõuke algul viiakse keharaskus tõukavale jalale.

Tõuge sooritatakse sujuvalt, järjest tugevneva liikumisega, mis algab puusanurga ja põlvede sirgenemisega ja lõpeb järsu kannaliikme sirutusega, mis sunnib jalakanna suusalt tõusma. Samal ajal tõuseb suusa kand rajalt 10—15 sm kõrgusele.

Tõuke ajal keharaskus läheb üle liuglevale suusale. Liugleva suusa jalg läheb ettepoole põlvest kergelt kõverdatult, kand kõvasti suusale toetatud.

Hoolega tuleb jälgida, et sirgenemisest saadud tõuge antaks suusale edasi mitte varvaste, vaid kanna kaudu. Ainult seni püsib suusk tagasi libisemata, kuni saapakand on kõvasti surutud suusale. Kui kergib kand, lipsab ka suusk kohe tagasi. Alles tõuke lõpul, kui sooritatakse järsk kannaliikme sirgenemine, võib kand tõusta. See aga ei tohi sündida milgi tingimusel enne kui liuglev jalg on möödunud tõukavast jalast.

Kui tõuke sooritamine on teoreetiliselt selge, rajatagu endale korralik sõidutee ja hakatagu sellast tõuget õppima ja harjutama. Kui harjutust pole jälgimas õpetaja, peaks seda tegema kahekesi teineteise vigu otsides ja parandades.

Päikesepaistelise ilmaga on soovitatav jälgida oma sõidutehnikat varjult. Külgpäikesega avastatakse keha õõtsumised üles-alla ja tagantpäikesega vead, mis sünnivad keha liigutustes külgsuundades kui ka üles-alla.

Harjutusel tuleb hoolikalt jälgida, et:

— tõuge oleks küllalt tugev ja sooritatud suuska tagasi libistamata;

— libisemine toimuks tervel suusapõhjal;

— kõik kehaliigutused oleksid sooritatud sõidusuunas (külgsuundades sooritatud kehaliigutused häirivad tasakaalu);

— pea püsiks kogu aeg ühel kõrgusel, selleks põlvede ja puusade sirgenemine peab minema jalatõuke suunas taha. Kui aga peakõrgus on muutlik üles-alla, siis tõuke eesmärgil tehtud sirutused raisatakse ära ülakeha tõstmiseks ja langetamiseks.

Alles siis, kui ei esine enam sellaseid vigu, võidakse asuda keppidega suusatamisele. Keppide kasutatakse sõiduhoo suurendamiseks kas vaheldumisi või korraga tõugates.

Keppidega vahelduv tõuge

sooritatakse nii, et jalatõuget suurendab samapoolne kepp. (Libisedes paremal jalal annab kepitõuke vasak käsi.) Kepitõuge peab katma jalatõuget, s. t. ta lõpeb ajalisel veidi hiljem kui jalatõuge ja raskendab sellega suusa tagasilibisemist.

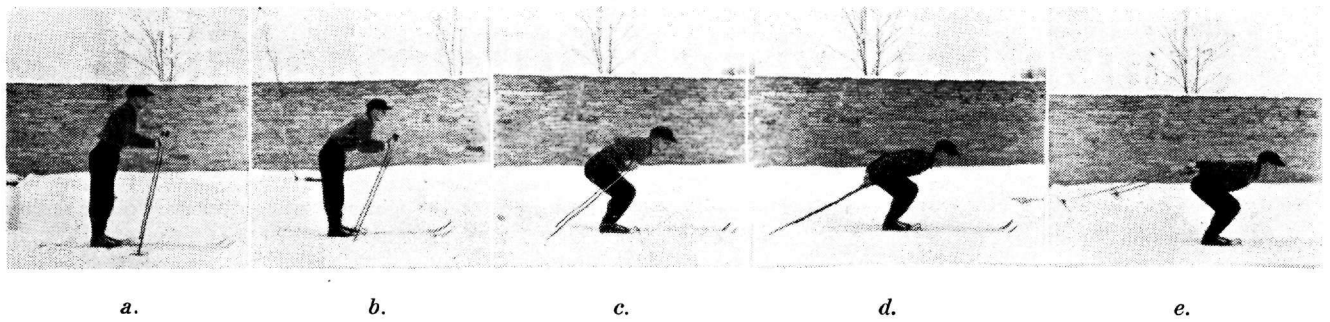
Keppirõngas asetatakse lumme jalaninast veidi ettepoole, suuskadele aga võimalikult lähedale, sest mida kaugemale me kepi suusast asetame, seda enam läheb tõukejõust külgsuunda.

Keppidega vahelduv tõuge algab sellega, et ülakeha pöördub puusa tasapinnas tõuke suunas, küünarvars sirgeneb ja lõpuks antakse järsk tõuge randmest.

Kogu käe teekond peab minema hästi keha lähedalt. Käe etteviimisel tuuakse ka samapoolne õlg ette, et pikendada tõuget öla pöördumise võrra. See on sama toiming, mida me tegeme puusa etteviimiseks jalatõuke pikendamiseks. Sellane ülakeha pöörmine tõugete suunas mitte ainult ei pikenda tõukeid, vaid ta aitab ka säilitada tasakaalu.

a. Jalatõuke sooritamisel tuleb kõvasti saapakand suusale vajutada (b). Tõugates varbaga (a) libiseb suusk harilikult tagasi. Õige tõuke korral tundub, nagu tahaks saapanina sidemete vahelt üles tõusta (c).

Keppidega korruga tõuge: a — lähteasend: keha ja jalad on sirged, käed küünarvarrest kõverdatud. b — Keharaskus viiakse keppidele. c — kõverdatakse põlved. d — käed lähivad keha lähedalt taha ja sooritavad nõnda tõuke, mis on saadud küünarvarre sirgenemisest. e — ja lõpuks randme nõks, mille juures peopesad pöörduvad ülespoole ja kepirõngad tõusevad lumepinnalt

Keppidega vahelduvat tõuet kasutatakse pikamaasuusatamisel kui kõige rahulikumat ja jõudusäästvamast suusatamisviisi. Eriti soodus on ta kallakuist tõusmisel, vastutuult, pehmes lumes ja teistes rasketes tingimustes, kus keppidega korruga tõuge üldse ei saa tulla kõne alla.

Keppidega korruga tõuet

kasutatakse hea libisemise korral (hea lumi, allamäge, pärituult jne.). Korruga tõuke võimsus saadakse kogu keha koostöoga. Meil kasutatakse aga väga vähe kogu keha. Tavaliselt seistakse sirgete jalgadega suuskadel ja vehitakse ainult kätega seni, kuni selleks jõudu piisab.

Siin aga tulevad rakendada tööle kõik keha lihased. Jaotades töö jalgade-, selja- ja kätelihaste vahel ei koorma me liigselt ühtki lihast ja võime seepärast sellele väsitavale suusatamisviisile kauem vastu panna.

Tõuke eel sirutatakse keha ja asetatakse kepid lumme umbes 20 sm jalgainadest ettepoole, nii et kepp moodustaks maaga sõidusuunas väiksema nurga kui 90°. Sageli asetatakse kepid suusaninade juure, kus aga tõugata ju veel ei saada. Milleks aga siis end väsitada keppide nii kaugelt ette viimisega?

Tõuke algul laskutakse keharaskusega keppidele, kõverdatakse põlved ja viiakse ülakeha ette. Sellase põlvede kõverdamisega ja ülakeha etteviimisega on saadud juba umbes ühe meetri pikkune tõuge, mis ainult käte kasutamisel oleks läinud kaduma. Alles siis, kui ollakse täiesti kükkasendis, sooritatakse küünar-

varre sirutamine ja randme nõks, nagu seda tehti vahelduvagi tõuke puhul. Sellase kükkasendi võtmisega mitte ainult ei pikendata tõuet, vaid nüüd maa lähedalt sooritatud tõuge on palju tugevam ja mõjub enam sõidusuunas kui kõrgelt suure nurga all tehtud tõuge.

Et sellase tõuke puhul surutakse kokku rinnakorv, siis arusaadavalt peab toimuma sellega koos ka väljahingamine ja alles keha sirgenedes uue tõuke eel teostub sissehingamine.

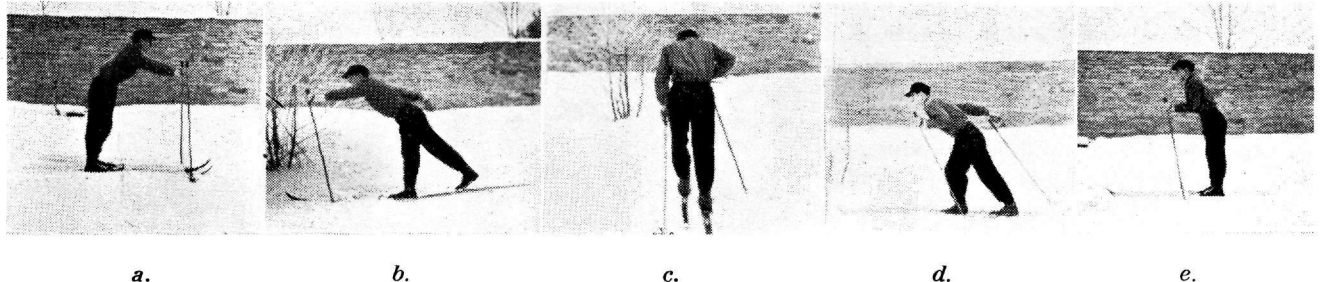
Pärast tõuet lastakse suuskadel libiseda, ise olles madalas, suletud kükkasendis. Kõik lihased on nüüd pingutatult, puhkavad. Alles uue tõuke eel sirutatakse end püsti, hingatakse sisse, lastakse keppidel ette hõljuda ja alatakse uue tõukega.

Sõidukiiruse suurendamiseks tehakse korruga kepitõuete eel jalgadega tõukeid, kusjuures peetakse silmas eespoolkirjeldatud jalatõuete põhimõtteid. Olenevalt sõiduhuost ja lumest võib sooritada ühe- või mitmeastelisi jalatõukeid.

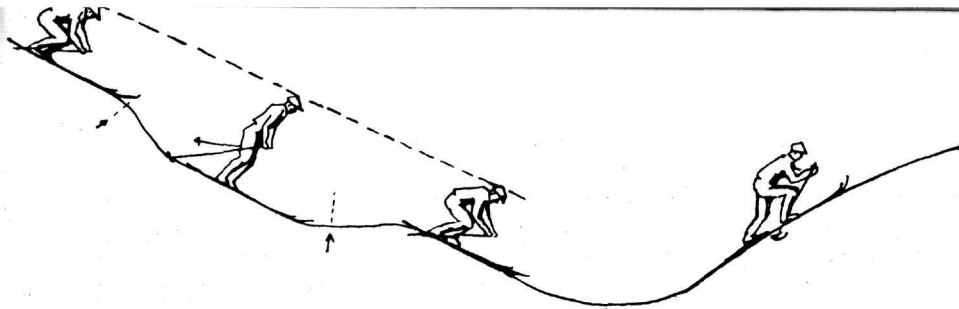
Üheastelise tõuke puhul viiakse keharaskus tõukavale suusale. Alles tõuke ajal ja abil kandub keharaskus osaliselt ka liuglevale suusale. Pärast jalatõuet tuuakse järele ka teine suusk, sooritatakse keppide tõuge ja liueldakse mõlemal suusal edasi.

Sellaseid tõukeid võidakse sooritada kogu aeg ühe ja sama jalaga, kuid jala väsimuse ja määrde ebahühtlase kulumise vältimiseks on soovitatav tõukejalga vahetada iga 4–6 tõuke järele.

Umbes samasugune on ka poole astega tõuge. Siin aga ei viida jalga enne tõuet liuglevast jalast

Keppide asetamine lumme: a — rõngad on asetatud suusaninade juure asjatult, sest sellases asendis tõugata ju niikuinii ei saa. b — sirge käega etteasetatud kepi tõuge ei saa olla tugev ja on lühem küünarvarre sirgenemise võrra. c — parema käe rõngas on asetatud lumme suusast liig kaugelt. Tõuge läheb seepärast külgsuunas. d — õige käe asetustõukel: keha lähedal, küünarvarrest kõverdatud. e — õige kepi asetustõukel: keha lähedal, küünarvarrest kõverdatud. e — õige kepi asetustõukel: keha lähedal, küünarvarrest kõverdatud. e — õige kepi asetustõukel: keha lähedal, küünarvarrest kõverdatud.

Mäest laskumine ja tõus. Ebalasasuste ületamisel peab jääb ühekõrgusele. Seda saavutatakse jalgade kõverdamise ja sirutamisega põlvist

ettepoole, vaid tõuke eel on jalad kõrvuti ja tõuge sooritatakse teise jala kõrvalt taha, ilma ette viimata. Eriti soodus on sellane samm allamägesõidul, kus on niigi suur hoog, ja ainukeseks tõukeviisiks on see libedal kumeral või nõgusal teel, kus igasuguste teiste jalatõugete sooritamisel jalad tikuvad minema laiali või risti.

Pehmes lumes või muudel halvematel rajatingimustel tuleb kepitõugete eel sooritada mitmeastmelisi jalatõukeid. Tõuked on siin lühemad ja sagedasemad, kuna libisemine ei kesta kuigi kaua. Astete rohkus oleneb sõiduhuost, maastikust, lumest ja rütmist. Üldiselt ei tehta neid asteid üle kolme.

Kui raja kõrval on pehme, sügav lumi, millest kepide väljatirimine on raske, on soovitatav kasutada isegi 4—6-astelist korruga tõuke suusatamisviisi.

Pärast kepitõuget jäävad kepid taha vabalt ripuma, et anda kätele lödvenemisvõimalust. Kepid tuuakse ette alles vahetult enne uut tõuget.

Neid suusatamisviise suusataja ise valib vastavalt oma kehalistele võimetele, maastikule ja ilmastikule.

Suusatamistee nõuab aga sageli ka mitmesuguste järskustega

mägedest laskumist ja neile tõusmist.

Suuskade asend mäest laskumisel oleneb libisemis- hoost, mäe iseloomust ja jälgedest. Peamiseks nõudeks siin aga on kergelt ette kõverdatud ja ühtesurutud põl-

ved, kusjuures suusad olgu kõrvuti hästi ligistikku ja ühes suunas, oleneb mäe järskusest üks suusk teisest veidi eespool.

Kere ettekallutus on tavaliselt nii suur, et istmikku ja jalakandu ühendav joon moodustaks suuskadega 90°-lise nurga.

Tuleb vältida kallutusi külgsuundades, mis teevad suuskade valitsemise ebakindlaks.

Hästi koos olevaid jalgu on kerge viia vajaduse korral ette, et hoo järsul pidurdumisel (näit. oru põhjas) keha inertsil mõjul ette ei viskuks.

Mäkke tõusul viiakse keharaskus eesolevale põlvest kõverdatud jalale ja surutakse samapoolne kepp lumme, mis võimaldab teise jalaga astumist. Siin on teha suur töö kätel ja seepärast väsitab mäkketõus just käsi.

Astuvat jalga tuleb lund mööda libistada teisest jalast mööda rinnaga ühele joonele ja siis alles vajutada lumme. Nii on suusk lumme vajutamisel keha raskuskeskpunkti all. Kui aga seda teha madalamal või kõrgemal, siis libiseb suusk tagasi ega võimalda lumega sidumist — lipsab tagasi.

Eeltooduga püüdsin lühidalt anda juhiseid suusatamisviiside õppimiseks ja kontrollimiseks. Selle raamistikku kohaselt toimetatud pikemaegse ja hoolsa tööga saavutatakse suusatajale vajaline õige kehaasend, suuskade valitsemine ja lihastejõu ökonoomne ära kasutamine.

Tallinn - Valkla - Tallinn juubelivõistlus

Mõte siduda spordivõistlusi rahva ajalooliste suurvõitlustega sai teoks 1936. a. esimese Tallinn-Valkla-Tallinn teatesuusatamisvõistlusega.

Tulla igal aastal joonele, kus meie sangarid Vabadussõja päevil panid seisma ülekaaluka vaenlase pealetungi, asusid jaanuari esimesil päevil 1919 ise pealetungile, mille lõpptulemusena suruti vaenlane välja meie kodumaa piirest, on ilus ja püha toiming.

Selle tähtsa päeva tähistamine nii ajaliselt kui ka mõttelt sobis kõige paremini suusasportile. On ju suusasport mehiseim võistlus, mis nõuab suurt jõudu ja suurimat tahtepingutust, sealjuures aga lahingutegevuses kõige enam kasutatav spordiala. Jälgige vaid Soome suusapatrullide tegevust käesolevais võitlusis.

Ilus Talvespordiliidu algatus kujunes võimsaks suusasportlaste paraadiks, mis tänavu, oma viendal aastapäeval, kujunes rekordiliseks osavõtjate arvult. Juubelivõistlustest võttis osa 21 meeskonda 105 suusatajaga. Osa võtta soovijaid oli enamgi, kuid korral-

dajad ei leidnud võimalusi enam soovijaid vastu võtta paigutuse ja transpordi raskuste tõttu.

I võistlusest 1936. a. võttis osa 14 meeskonda ja selle võitjaks tuli Harju malev — (E. Särak, J. Tartu, T. Anderson, E. Siitan). Koguaeg 4.36,00.

II võistlusest 1937. a. võttis osa 16 meeskonda. Võitjaks tuli piirivalve Narva jaoskond (P. Munak, Paadre, Pomm, V. Kaaristo) ajaga 5.25,40.

III — 1938. a. — 18 meeskonda. Võitjaks Harju malev (E. Siitan, E. Särak, E. Tartu, V. Uhkai) ajaga 4.49,45.

IV — 1939. a. — 20 meeskonda. Võitjaks Piirivalve Narva jaoskond (Munak, Vali, Prantsa, Kaaristo) ajaga 4.26,18.

Tänavune võistlus andis lõpliku otsuse viis aastat mängus olnud hra Vabariigi Presidendi rändauhinna kohta: auhind läks jäävalt Narva piirivalve suusatajate valdusse, kes seekord võitis traditsioonilise võistluse kolmandat korda.

Kuigi võistluse favoriidiks peeti Narva piirivalve jaoskonda, ei läinud võitmine siiski nii kergesti ja võistluse esimesel päeval püsiski esikohal Tallinn-Harju prefektuuri meeskond. Teisel päeval aga pääsis piirivalvurite võimsus kogu teekonnal maksvusele.

Laupäevase võistlusosa Tallinn-Iru-Kroodi-Jõelähtme-Valkla alates asus juhtima Harju malev, kannul piirivalve meeskond, kuid juba kolmandas vahetuses asus juhtima Voldemar Säraku poolt tehtuna T.-H. prefektuuri meeskond. Piirivalvurid jäid maha juba kahe minuti võrra. Harju malev jäi kolmandaks. Neljandas vahetuses suutis Vello Kaaristo küll vahemaad vähendada, jõudis politsei meeskonna ankrumehele J. Tartule kannulegi, kuid tugevas heitluses ta pidi siiski leppima kolmesekundilise kaotusega.

Jakob Tartu sai pärja ja viis selle kahe lõkkelule vahel asetsevale Vabadussõja pöördepunkti tähistavale mälestuskivile. Kivi juures toimus traditsiooniline vabaõhuaktus, kus kõnelesid Harju maleva pealik kolonel Saar ja Jõelähtme kirikuõpetaja Petersoo. Aktusel viibisid tõrvikutega ülesrivistatud võistlejad ja mustav inimhulk ümbruskonna küladest. Pärast aktust oli võistlejaile saun ja õhtusöök. Päeva lõpposana oli tantsuõhtu Kuusalu Põllumeeste Seltsi ruumikas saalis.

Tagasisõiduks koguneti pühapäeval Kuusalu rahvamaja, kust pärast avasõnu kol. Saare poolt toimetati võistlejad lähtele Valklasse.

Valkla-Jõelähtme-Kroodi-Iru-Tallinn matka alates võttis juhtimise enda kätte Vello Kaaristo, tulles poolekilomeetrilise edumaaga esimesena Jõelähtmesse. Temale järgnesid 1. diviisi ja politsei suusatajad. Siitpeale jäigi vedajaks Narva piirivalve jsk., kelle kannul oli tihedasti T.-H. politsei ja 1. diviisi meeskond.

Lõppu jõutigi järjekorras: 1. Piirivalve Narva jsk. 2. Tallinna-Harju prefektuur. 3. 1. diviis ja 4. Harju malev.

Jõudsid omnibustega kohale ka eelmiste vahetuste suusatajad. Võistlejad rivistati ja orkestri saatel marsiti tõrvikutega Presidendi lossi ette. Seal võttis suusaspordilasi vastu Sõjavägede Ülemjuhataja, kellele raporteeris 5. teatesuusatamise õnnestumisest Eesti Talispordiliidu esimees G. Laanekõrb. Kindral Laidoner pöördus suusatajate poole lühikese kõnega. Ta tänas ilusa võistluse hea läbiviimise eest, rõhutas tagajärgede tublidust, avaldas rõõmu suure huvi üle nende võistluste puhul ning rõhutas, et suusaspordil on suur tähtsus põhjamaa rahvale riigikaitselisest seisukohast. Ühtlasi andis kindral Laidoner üle Presidendi ränd-

auhinna Piirivalve Narva jsk. esindajale kpt. Kukes-tele jäävaks mälestuseks neist pinevaist võistlusist.

Pärast hümni suusatajate rongkäik moodus marsisammul lossi eest ja siirdus autobustesse. Pärast sauna koguneti Kaitseliidu hoonesse, kus ühisel kooviibimisel anti üle individuaalauhinnad kolmele esikohale tulnud meeskonna liikmeile.

Alljärgnevas tabelis on toodud võistlejate paremusjärjekord:

1. Piirivalve Narva jsk., koosseisus P. Munak, Paimre, Pomm ja Vello Kaaristo. Sinnasõidu aeg 2.14,21; tagasisõidu aeg 2.33,15; koguaeg 4.47,36.
2. Tallinna-Harju prefektuur, koosseisus Rätsep, V. Särak, E. Tartu ja Jakob Tartu. Ajad samas järjekorras 2.14,18; 2.34,40 ja 4.48,58.
3. KL Harju malev, koosseisus O. Tamm, E. Siitan, E. Särak ja V. Uhkai. Sõiduajad 2.21,05; 2.39,02 ja kokku 5.00,07.

Edasi järgnevad:

4. 1. diviis	2.25,29	2.38,47	5.04,16
5. Tuletõrje Narva brigaad	2.27,25	2.40,34	5.07,59
6. KL Lääne malev	2.26,55	2.44,04	5.10,59
7. KL Viru malev	2.32,54	2.43,48	5.16,42
8. Piirivalve Tallinna jsk.	2.34,50	2.43,02	5.17,52
9. KL Tallinna malev	2.32,45	2.49,08	5.21,53
10. KL Harju mal. II	2.28,36	2.55,00	5.23,36
11. KL Võru malev	2.37,17	2.55,01	5.32,18
12. Tuletõrje Võrum. brig.	2.38,05	2.57,45	5.35,50
13. KL Sakala malev	2.40,57	3.01,40	5.42,37
14. 2. diviis	2.41,56	3.02,40	5.44,36
15. KL Tartu malev.	2.46,13	3.00,54	5.47,07
16. Tallinna Kalev	2.45,15	3.08,10	5.53,25
17. KL Petseri malev	2.50,03	3.03,47	5.53,50
18. Nõmme Kalju	2.45,13	3.10,32	5.55,45
19. ÜENÜ Hõimla	2.58,02	3.10,55	6.08,57
20. KL Valga malev	3.03,45	3.17,15	6.21,00
21. Tallinna NMKÜ	3.06,08	3.19,00	6.25,08

Pilte Tallinn-Valkla-Tallinna suusatamisvõistluselt

KITSASFILM

Kaitseliidu teenistuses

Juba varem oli „Kaitse Kodu!“ veergudel võimalus näidata, kuidas film on tunginud igasse eluavaldusse. Käesolevate ridade ülesanne on tähelepanu juhtida nendele võimalustele, mis avanevad filmi käsitamisele Kaitseliidus. Kaitseliit kui vabatahtlik organisatsioon, milles tegutsevad kodanikud kõikidest seltskonnakihtidest omal vabal ajal, erineb ka filmikäsituselt sõjaväelisest organisatsioonist. Kui sõjaväes on tarvis mõelda ka sellele, et film tuleb kättesaadavaks teha ka nendes kohtades, kus kino puudub, siis Kaitseliidu organisatsiooni koondunud vanad ja noored saavad kino kasutada võrdsetes oludes kõigi teiste kodanikega. Lähemalt jälgides filmi kasutamise võimalusi näeme, et siin on Kaitseliidu pere raskemates oludes kui sõjavägi. Meie sõjaväe garnisonid asuvad enamikus linnades ja rahvarikastes kohtades koondatult. Järelikult on neil võimalusi sealsete kinode kasutamiseks. Meie Kaitseliidu pere asub aga laiali üle terve maa ja selle ridadesse kuuluvad kodanikud, kes asuvad ka maal üksikutes kohtades, kuhu film ei ole veel küündinud. Maal elavatele kodanikele mõistliku ajaviite küsimuse lahendamine on seega ka Kaitseliiduga jagatav. Seepärast peab arvama, et Kaitseliidu mehed ja naised, kes maaoludesse on toonud varemgi suuri pöörded, suudavad ka filmi alal midagi korda saata, hakates lahendama probleemi, mida seni ei ole maa meelelahutuse suhtes suutnud lahendada ükski teine organisatsioon.

Maaelu kultuurilisemaks muutmisele ja vaba aja ratsionaalsele kasutamisele andis suure tõuke maal Kaitseliidu organisatsiooni loomine ja tema töö süvendamine.

Keegi ei saa Kaitseliidult ära võtta au olla klubi-süsteemiliste rahvamajade algatajaks. Kui hakati kõnelema rahvamajade võrgu korraldamisest, siis olid maal asuvad Kaitseliidu üksused need, kes nõudsid endile avaldusvõimalusi kohapealsete seltsimajade näol. Nendes kohtades, kus seltsimajad olid olemas ja kus Kaitseliidu organisatsioon oli hästi välja arendatud, muudeti seltsimajad peagi rahvamajadeks. Kus seltsimaju ei olnud või need ei täitnud neid ülesandeid,

mida loodeti, loodi Kaitseliidu kodud. Kaitseliidu kodud on kujunenud klubikeskusteks, millede kasutamist viljeldakse ka teiste seas.

Nüüd tekib küsimus, kuidas asuda siin nii rahvamajade kui ka klubiruumide kasutamisele. Üheks võimaluseks on kahtlemata film.

Suuremates keskustes, nagu seda on noored linnad ja suuremad alevikud, tuleb rahvamajja sisse seada normaalfilmi projektorid. Aastate kestel tasub seltskond aparatuuri peale väljaantud summa (umbes 4000 krooni) piletitega. Seal on võimalik näidata kõiki neid filme mis linnaski. Liikuvaid aparatuure võib muretseda mitme keskuse peale kokku. Seega oleks maa ilme kohe muutunud ja maanimestel ei pruugiks paari-tunnise filmiseansi pärast ööseks linna jääda, nagu seda seni tähele võib panna.

Kuid käesoleval korral ma ei tahtnud puudutada celtoodut, sest siin võivad ikkagi tekkida raskused, millest üle saavad ainult kõige agaramad. Tahaksin propageerida kõigile kättesaadavat lahendusvõimalust, s.o. kitsasfilmi sissetoomist.

Algaksin sellega jällegi maaoludes.

Kitsasfilm võib pakkuda sama mis normaalfilm, sest suur osa normaalfilme on üle viidud kitsasfilmile. Ka on kitsasfilmi aparatuurid nii konstrueeritud, et nende heliseadeldis võistleb väiksemates ruumides hea eduga laia filmi seadeldisega. Kahjuks on kitsasfilmi saamine mängufilmide osas raskendatud, sest senikaua, kui ei ole tekkinud suurt tarvitajate võrku, ei tasu kitsa mängufilmi koopia ostmise end ära. Seepärast ei ole ka Eestisse kitsa mängufilmi koopiaid toodud. Järelikult tuleb filmi maale toomisega alata veel üks aste altpoolt, ja nimelt tummfilmist. Endastmõistetavalt ei tule mängufilmid, mis on üles ehitatud lau-lule või heliefektidele, tummalt projekteerimisel kõne allagi, sest niisugusel korral film ei paku midagi, vaid vihastab ainult. Tuleb kasutada neid filme, mis on omalt ülesehituselt juba algusest peale loodud tummfilmiks. Niisugusesse tummfilmi liiki kuuluvad kultuurifilmid (vaatefilmid, maastikud, rahva elu avaldused, tööstusfilmid ja p. t.) ja õpiefilmid.

Esijoones huvitavad kaitseliitlasi muidugi õppefilmid. Õppefilmide kaudu on võimalus Kaitseliidus teostada väljaõpet kõikidel aladel. Nii pakub film tõhusat abi tulirelvade käsitamise väljaõppel, moodsate lahingumasinate demonstreerimisel, laskurite taseme tõstmisel, lahinguväljaõppe osas jne.

Naiskodukaitse saab õppefilmi kasutada oma alade väljaõppel. Nii on eduga kasutatav õppefilm masside toitlustamise korra määramisel, samariitlaste väljaõppeks jne. Kaitseliidu noortele — noortele kotkastele ja kodutütardele — on õppefilm samuti vajaline.

Nagu sõjapraktika on näidanud, kasutab vaenlane tagala demoraliseerimist õhust õige suure eduga. See pärast on väga oluline tunda ka nende taktikalisi võtteid ja enesekaitse vahendeid. Veel mõned aastad tagasi arvati, et talundid on hästi kaitstud, sest sinna vaenlane ei tungi, ja mida on tal seal ka otsida? Nüüdne elu on näidanud, et ka talundid, isegi metsanurga omad, ei ole jäänud puutumata õhukallaletungist. Järelikult peab tundma ka õhukaitse abinõusid. Pealeselle tuleb tunda gaasikaitset, tangitõrjet ja paljusid teisi moodsaid sõjamasinaid. Neid ei ole meil võimalik näidata igas vallas ja külas. Küll aga võimaldab seda film.

Peale eeltoodu on Kaitseliidu käsutusse tarvis anda Kaitseliidu oma propagandafilm. Kaugeltki ei ole möödas need ajad, kus meil on tarvis teha propagandat. Kaitseliidu propaganda on ala, mida peab viljelema kogu aeg. Järjest kasvab juure noorust, teda on tarvis Kaitseliidu mõttega alatiselt siduda; on tarvis näidata, mis kõik Kaitseliidu ülesandesse kuulub ja kuidas nende ülesannete teostamine ei kuulu ainult üksikutele, vaid tervele rahvale. Siin pakub propagandafilm tõhusamat abi kui vastav loeng või üleskutse.

Sellest lühiloendusest jätkub, et näidata, kuivõrd mitmesugustel aladel on rakendatav kitsasfilm väljaõppe seisukohast.

Teine suur ülesanne on filmil täita kultuurfilmide osas, millega on võimalik kaitseliitlase silmaringi laiendada. Kaitseliit ei ole asjata oma organisatsiooni tegevuskavasse võtnud kultuuritegevuse. Kaitseliidu ridadesse kuuluvate kodanike arv on küll nii suur, et siin peab mõtlema, kuidas elu nii korraldada, et kaitseliitlane ka peale puhtsõjalise väljaõppe midagi saab. Kultuurfilmide demonstreerimine kas selleks korraldatud filmiettekangetel või loengute algul või lõpul tohiks täita suure tühiku. Möödunud viie-kuue aasta kestes on Kaitseliidu elust ja tegevusest valmistatud kaks suuremat ja üle paarikümne pisifilmipala. Kokku on Kaitseliidu elust valmistatud üle paari tuhande meetri filmi, mida on näinud ainult linnades elavad kaitseliitlased, kuna maale, kus kinod puuduvad, neid saata ei ole saadud. Mis oleks loomulikum kui see, et needki vähesed filmid, mis on Kaitseliidust olemas, kaitseliitlaste juure tee leiaksid. Kitsasfilmi kaudu võib neid demonstreerida igas talumajaski. Teiseks on Eestis praegu olemas kitsasfilme, mis käsitlevad kõiki maid ja rahvaid, tööstusi ja elunähtusi. Neid jätkuks igas-

se valda igal nädalal näitamiseks. Uuest aastast alates on võimalik saada kitsasfilmides ka kõiki neid Eesti filme, mida seni näidati ainult kinodes. Kõik need kokku annavad niisuguseid filmiseansse, mida iga kodanik suure huviga jälgiks.

Muidugi tekib kohe küsimus: mis see kõik maksab? Tahaksin ka selles küsimuses anda otsese vastuse. Kitsasfilmi projektsiooniaparaat, mis on nii ehitatud, et see kauem vastu peab ja filmi ei riku ning võimaldab filmi seismajätmist huvitavatel ning selgitust vajavatel kohtadel ja millele on soovi korral võimalus juure panna heliseadeldist, maksab 600—700 krooni. Selle aparaadiga saab töötada igal pool, kus vähegi elektrivoolu on, olgu see vool siis mistahes pingeline, alatine või vahelduv. Nendes kohtades, kus elektrit ei ole, tuleb kasutada bensiiniagregaate. Eestis valmistatud bensiiniagregaadid maksavad samuti 600—700 krooni. Nende agregaatidega saab juba niipalju valgust, et sellest jätkub ka saali valgustamiseks vaheaegadel. Väiksemad agregaadid on odavamad. Kuid kui kord juba osta, siis osta niisugune, mis võimaldab suuremat valgust. Seega tuleks nendes kohtades, kus elekter puudub, kitsasfilmi (16 mm) projektor koos agregaadiga maksma 1200—1400 krooni. See summa maa oludes ei ole väike summa. Kuid sellest saadakse üle järgmiselt: praegu, kus koolides on õppefilm soovitatud õppeabinõu ja koolide jaoks kitsasfilmid on olemas, tuleks kokku leppida näiteks vallaomavalitsusega ühiselt projektori muretsemiseks. Sellega saaksid kõik vallakoolid ja noorsoo-organisatsioonid ja rahvamajadki endile kitsasfilmi projektori. Kuna kitsasfilmi projektor on kerge ja ühest kohast teise kantav, siis saavad seda kasutada kõik asjast huvitatud asutused ja organisatsioonid. Maal aitavad sellele kaasa ka koolid oma pisisummadega, põllumeeste konvendid ja maanoored. Kui valla peale saadakse üks projektor, siis on sellest küllalt, et kõiki asjast huvitatuid rahuldada.

Kitsasfilm on põlematul lindil ja seda võib näidata igal pool, otse rahva hulgas. Kitsasfilmist saadav pilt on tellitav, seda võib näidata seltsimajades terve eesriide suuruses, koolimajas klassitahvilil ja talu elumajas seinal. Apparaat ise on lihtne käsitada ja sellega ümberkäimise õpib iga agar tegelane ära. Pealeselle võib Kaitseliit korraldada vastavaid kursusi kas koha peal või keskkohas, ikuhu asjast huvitatud kokku tulevad päevaks ja saadud teadmised koha peal teistele üle annavad.

Seni oleme puudutanud kitsasfilmi rakendamise võimalusi maal. Linnades on see märksa lihtsam: linnades saab aparaadi muretsema malev koos oma allorganisatsioonidega. Bensiiniagregaadi küsimus langeb siin ära. Apparaat, mis asetseb maleva ruumides, on seal käsitatav ja ka allorganisatsioonidele nende kodudesse viidav. Algul saavad kaitseliitlased, naiskodukaitsjad ja noorteorganisatsioonid aparaate kasutamiseks ka koolidelt ja omavalitsustelt, sest peagu kõikides linnades on kitsasfilmi projektorid olemas, isegi üksikutel koolidel omad. Nende laenuaparaatidega võib algust teha ja Eesti Kultuurfilmi kitsasfilmilaost filme tellida.

Sõjas evib rahva moraal niisama suure tähtsuse kui tema relvastuski. Kuna kaasaegne sõda ei riiva ainult maa kaitsejõude, vaid kogu riigi elanikkonda, siis on rahva meeleolu ja vastupanutahe sõjas otsustavaks teguriks. Maailmasõda andis selleks kujukaid näiteid. Olgugi et näit. Saksa sõjavägi peagu üliinimlike pingutuste ja vaprusena pidas vastu nii arvuliselt kui ka varustuselt üleolevale vastasele, murdus ometi rahva vastupanutahe, ja seda just vastava õnnestunud propaganda mõjul. Igatahes kergendas liitlastele nende edu tunduvalt Saksa valitsuse lühinägelisus ja nõrkus, kes ei suutnud algul hinnata vaenlase propaganda mõju, hiljem aga, kui kõikjal ilmsid laostumistunnused, ei rakendanud küllaldaselt vastuabinõusid selle vastu võitlemiseks, rääkimata energilisest vastuolõögist.

Propagandavahenditena kasutati maailmasõjas pea-

miselt kihutuskirjandust, alates lihtsatest lendlehtedest kuni raamatuteni, mis peene kirjaga olid trükitud õhukesele paberile. Kogu see kirjandus kas viis alla lendurite poolt suurte linnade kohal või toimetati agentide kaudu salaja üle piiri ja levitati seal. Hiljem sai kihutuskirjandus suulise kihustöö materjaliks. Lõpuks leidsid teated, mida levitati vaenlase propaganda poolt, tee ajakirjandussegi. Isegi paljud rahvuslikud lehed on korduvalt olnud nende enda teadmata vaenlase propaganda abistajaiks. Nende kaudu kandusid teated sageli erapooletusse ajakirjandussegi. Kahtlemata haarab vaenlase propaganda säärase vahendite järele ka praeguses sõjas.

Lisaks eelmainitud propagandavahenditele on nüüd lisandunud veel raadio. Viimasel on see eemus, et ta ei vaja transportimiseks inimesi. Eetritelained ringlevad ümber maakera ja keegi ei saa neid tõkestada —

Kuigi linnades on kinod kättesaadavad, ei ole kinodes neid filme, mida kaitseliitlased, naiskodukaitsjad, noored kotkad ja kodutütred sooviksid. Nii noored kui ka vanad oleksid rahuldatud, kui nad saaksid peale õppefilmide ka teisi filme, mida demonstreeritaks kas eriseanssidel või loengute ja klubiõhtute eel ja lõpul.

Peab arvama, et Kaitseliidu keskused sellest võimalusest peatselt kinni hakkavad ja Kaitseliit kitsasfilmi oma teenistusse saab rakendada. Tohiks arvata, et Kaitseliidu Peastaap võimalusi leiab toetada Kaitseliidu ellu puutuvate filmide ümberviimist normaalfilmilt kitsasfilmile ja et õppefilmi järk-järguliseks valmistamiseks eeldused ei puudu.

*

Mis puutub Kaitseliidu õppefilmi valmistamisse, siis tuleks see teostada järk-järgult seepärast, et iga ala nõuab omaette lühifilmi, mis on asetatud kindlasse

õppefilmi raami ja kuulub saateks vastavale loengule või ettekandele. Algul tuleb läbi töötada terve Kaitseliidu õppekava sellest seisukohast. On see tehtud, tuleb tähelepanu pöörda kõige olulisematele osadele, mis filmi vajavad. Niiviisi igal aastal teatud väljaõppe jaoks filme valmistades saame mõne aastaga kõikides osades õppefilmi raamistiku, mida igal ajal saab täiendada ja muuta, olenevalt sellest, missuguseid uudiseid toob sõjatehnika ja missuguseid uuendusi loob väljaõppe.

Nendes osades, mis on rahvusvahelised, võiakse kasutada ka teiste maade filme. Teiste maade õppefilmid on oma enamuses kõik kitsasfilmil olemas. Paljusid ju kasutada ei saa, sest igal maal on omad kogemused ja omad väljaõppe viisid, kuid on alapid, mis hoolimata erinevustest on ühised. Õppefilmi valmistamise summad ei ole nii kohutavad, kui arvesse võetakse selle ulatus ja saavutatavad tagajärjed.

A. PEEL.

ei piirikontroll ega politsei. Need ületavad aja ja ruumi. Samal hetkel, kui need saadetakse välja, jõuavad need ka vastuvõtjani ning tungivad isegi kaugeimasse maakolkasse. On selge, et ükski sõdiv riik ei kõhkle äärmuseni kasutamast seda võimsat, kõikjale ulatuvat propagandavahendit.

Suured saatejaamad — ja igal suurriigil on vähemalt üks säärane — evivad piiramatult ulatusega laine. Selle tegevusraadiuseks on teoreetiliselt terve maailm. Kuna aga sõda peavad enamikult naaberriigid, siis rakendatakse ka vähemad saatjad propaganda teenistusse.

Ringhäälingu mõju piirajaks ei ole niivõrd saatejaama omadused, kuivõrd vastuvõtuvõimalused. Mida suurem on ringhäälingu kuulajate arv, suhteliselt elanike arvule, seda rohkem elanikke võib kuulda saateid ja seda tundlikum on elanikkond vaenlase propagandale.

Vastuvõtuvõimalused on enamasti piiratud asjaolu tõttu, et vaid paremad aparaadid on võimelised vastu võtma välismaa jaamade saateid. Neid evivad tavaliselt vaid üksikud, kuna enamik aparaate võtab vastu vaid kodumaa jaamade saateid. Erandiks on piiriäärsete maakonnad, kus võidakse kergesti kuulda vaenlase saateid. Seetõttu kasvab nende tähtsus sõja korral.

Propagandal tuleb arvestada ka seda asjaolu, et erakordsetel aegadel peavad ringhäälingu kuulajad aparaadi kestvalt sisselülitatult, kusjuures isegi paremate aparaatide omanikud seavad need tavaliselt kohalikule saatejaamale, kuna see annab teated edasi täpselt samuti nagu teisedki oma saatejaamad.

Vastuvõtu juures mängib keel, milles saadet edasi antakse, väga suurt osa. Iga saatejaama ülesandeks on esijoonel oma kuulajate varustamine teadetega, kusjuures ta peab kasutama saateks kohalikku keelt, mis on aga arusaadav vaid väga piiratud arvule kuulajatele välismaal. Sest nagu näitab praktika, ei piisa koolis omandatud võõrkeele tundmisest — kuigi seda kirjas hästi osatakse — suulistest teadetest arusaamiseks. Järelikult peab saade, mis on määratud kihutustöö tegemiseks vaenlase juures, toimuma viimase keeles, et kõik kuulajad saaksid sellest aru. Saate juhatus aga võib arvestada saatja peasihti ja pühendada vaid vähese osa programmist saatele võõrkeeles. Siin ei võita valida ka iga aega, sest välismaiste kuulajate aparaadid pole alati seatud saatjale, vaid seda peab tegema kindlatel kellaaegadel, et leida välismaisi vastuvõtjaid ettevalmistatuna. See kitsendus kergendab aga ka vastutõttamist — jaama saate segamise teel.

Üht võimalust tuleb veel arvestada — nimelt võidakse rakendada vaenulise propaganda teenistusse erisaatejaamu mis pidevalt töötaksid vaenlasele aru-

saadavas keeles. Edasi võidakse katsetada vastase maa-aladel salaja a m a d e kaudu rahvasel mõjutada. Igatahes on sellaste salajaamade iga lühike, need võidakse peagi avastada.

Teatavat hädahoitu kujutavad veel erapooletute maade saatjad. Kui vaenlasel õnnestub avaldada mõju saateühinguile erapooletuis mais, siis võib näiliselt erapooletute sõnumite maski all pidada propagandasõda, nagu see maailmasõja päevil toimus erapooletute maade ajalehtede kaudu. Pärast seda, kui propagandasõda andis maailmasõjas häid tulemusi, pole kahtlust, et tulevikus kulutatakse selleks hiiglasummasid, et soetada endale abilisi kõikjal.

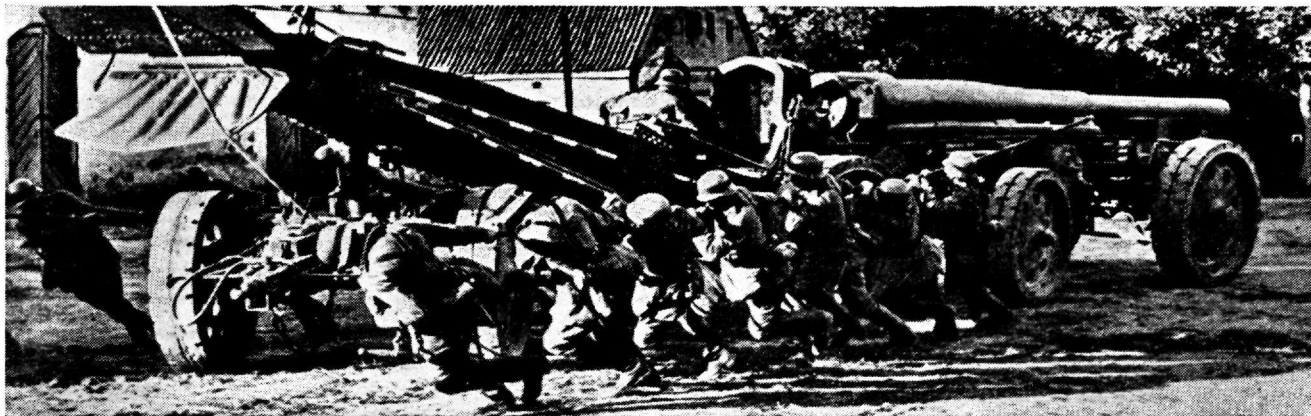
Vihjeid selle kohta, missuguse ilme annab vastane oma saadetele sõjas, võime leida lendlehtedest ja sõnumeist, mis sõja ajal poetatakse erapooletusse ajakirjandusse. Raadio kohta peab tähendama veel seda, et siin on mõju kuulajatele otsene. Varemalt nõudis propaganda ettevalmistamine ja teostamine palju aega: tuli arvestada pikemat aega, et propaganda põhjendusi ei lükataks vahepeal selgunud asjaoludega ümber. Raadio tegevusse rakendamiseks aga võidakse astuda välja kohe pärast sündmust ning hämmastada kuulajaid otsekui trummilöökidega, s. t. sündmust võidakse kasutada ära enne kui järgnevad sündmused ta varju jätavad.

Seejuures tulevad v a l e s õ n u m i d siin samuti rakendamisele nagu varemalt ajakirjanduseski. Nii võisid Hispaania kodusõjas Alcazari kaitsjad oma üllatuskorduvalt kuulda Madridi saatjalt, et nad on alistunud valitsusvägedele. Kuna nad saatevahendite puudumisel ei saanud sõnumit ümber lükata, siis saavutas Madrid tegi siiski end kahtlaseks sõnumi alatise kordamisega pikkade ajavahemike järele: enamik kuulajaid oleks kahelnud sõnumi tõelisuses ka siis veel, kui Alcazar oleks tõesti langenud. Ka see kogemus on õpiseks tulevikus.

Kuid siin oli tegemist erijuhtumiga. Tavaliselt ei lase vastulööök end kaua oodata. Sest need eemused, mis ammutab sõjapropaganda sõnumite kiirest edasiandmisest, on kasutada ka vastasel. Seega tõstab raadio mõlema poole aktiivsust. Kogu raadioasjanduse otstarbekas juhtimine annab sõjapropagandale — nii ründel kui ka tõrjel — erilise löögijõu. Ja kindlasti esitatakse tulevikus saatejaamadele suuri nõudeid kiireks ja vastutusrikkaks tööks. Eriti kasvavad piiriäärsete saatejaamade ülesanded.

Nagu ülal esitatust nähtub, ei saa vastase ringhäälingu saadete eest end kaitsta ükski riik — ka mitte kõige drastilisemate võtete kasutamisega. Ainsaks vasturelvaks on siin õigeaegne ja positiivne selgitustöö.

H. N.

Saksa raskekahur asetatakse laskevalmis

Missugune on uus üllatus?

Kaugelaskekahurite muinasjutuline episood eelmises maailmasõjas

Samuti nagu eelmiste suurte tapatalgute ajal ootab maailm ka praegu pääsu ja lunastust kui mitte enam muust, siis mõnest niisugusest tehnilisest leiutusest, mis oma masendava võimsusega annaks sõjale halvatuskrambi, paneks seisma kõik rahvusvahelised vaenulikkused paugupealt ja jäävalt. Kas sellane lootus kunagi teostub, on küsitav eeskätt seepärast, et nii nagu igale tõele leidub oma rohi ja arstim, nõnda ka kõigi uute, efektiivseimategi hävitusrelvade vastu on järjest avastatud ka nende mõju kaotavaid vahendeid. Äsjaseima näitena sellest võib mainida sakslaste müstilist magnetmiini, mis peaks olema võimeline surma ja hukatusega üle külvama ja mürgitama kõik maailmamereid, kuid millele nüüd inglased ütlevad olevat juba leidnud ka vastuabinõu.

Uhe niisuguse teaduse ime sünni elasid kaasa nüüdsest juba enam kui kakskümmend aastat tagasi, 23. märtsi hommikul 1918. a., pariislased. Ime oli pealegi niisugune, mida toleaeagsete parimate teadlaste kinnitusel ei võinuks, ei saanuks kuidagi sündida.

Järsku, täiesti seletamatust allikast, hakkas tol hommikul Pariisi kesklinna sadama lõhkepomme. Uskuda, et pommid tulevad 70 miili (1 miil = 1,609 km) kaugusel asuvalt sakslaste väerindelt, olnuks peagu niisama fantastiline kui oletada, et pommid tulevad kuult. Ent juba peatselt seda uskumatut oldi sunnitud võtma vääramatut tõigana.

Peagu niisama hämmastavaks kui oli saladuslik pommitamine ise osutus aga ka kiirus, millega Prantsuse võimud avastasid pommide täpse allika. Juba kolm tundi pärast esimest pommilõhkemist Prantsuse sõjavägede ülemjuhatusel oli teada neid pomme saatnud vaenlase kahurite ligikaudne asukoht (ja ka see, et sakslased olid rindele toonud seitse niisugust kahu-

rit). Ja kolmkümmend tundi hiljem prantslaste kahurid tulistasid oma uute vastaste asupaika niivõrd täpselt, et Kahur Number Üks, mis oli Pariisi võtnud tule alla esimesena, pidi lahkuma oma positsioonilt.

Esimene Pariisile saadetud pomm lõhkes Quai de Seine'i ääres ega vigastanud kedagi; aga 20 minutit hiljem, poolteist miili eemal, käidava allmaa-raudteejaama sissekäigu juures teine plahvatus tappis kaheksa inimest ja vigastas kolmeteistkümmend. Uudis levis linnas kulutulena. Tekkisid igasugused kuulujutud. Üheks levinuimaks oletuseks oli, et pommid laskis Pariisile mingi uut tüüpi lennuk suurest, inimsilmale nähtamatust, kõrgusest. Mõned aga arvasid, et Saksa salaluure on saanud oma valdusse kahureid prantslaste tagalas ja tulistab nendega Pariisi.

Pommid langesid linnale lakkamatult kogu päeva, umb. iga 15 minuti takka. Pariisi õhukaitselennukid otsisid läbi kogu taeva linna kohal, kuid arvatavaist vaenlase pommilennukeist ei leitud jälgegi. Sõjaasjatundjad loobusid peagi mõttest leida vastane taevast, kuna avastati, et kõik pommid, mis olid tabanud maju, tungisid seintesse kirdeküljest, ja seega võis võtta tõenäolisemana kahuripommitamist. Varsti leiti ka üks lõhkemata kahurimürsk, mis oli tunginud läbi maja seina põrandasse. Mõõtmised sellega tekkinud kahe augu vahel võimaldasid matemaatilise täpsusega määrata mürsu tuleku suuna ja umbkaudselt ka kauguse. Kahurite asupaigana arvutuste tulemused juhatasid ühele Saksa rindesopile umb. 75 miili kaugusel Pariisist, Laoni läheduses. Ka tulistamise kuulamine helidetektorite abil tähistas sama suunda. Laoni ümbrusest oli prantslasil eriti häid ja uusi fotoülesvõtteid õhust, ja kuna võis arvata, et niivõrd suurte kahurite kohaletoomiseks sakslasil tuli kasutada väliraudteed, terase-

mal vaatlemisel leitigi fotodel koht, kus mingi väike raudteeharu järsku lõppes metsatihnikusse umbes samas ümbruses, mida olid näidanud prantslaste arvutused ka teiste andmete najal.

Kuna nüüd prantslasil oli „tuli taga“ ka selle sõna tõelises mõttes, nihutati kohe kaks raudtee-raskekahurit sobivasse kohta, Vailly'sse, kust need avasid tule sinna, kus nähtavasti asusid vaenlase uued tulirelvad. Need, nagu hiljem selgus, jäid küll terveks, aga üks prantslaste mürsk tabas puud otse Kahuri Number Üks kõrval, kusjuures sai surma üks ohvitser ja haavata kuus kahurväelast.

Kui mõni prantsuse salakuulaja suutnuks siis kohale ilmuda sinna metsatihnikusse, kust lasud tulid, ta oleks seal silmanud hiiglakahurit, mis oli pikk küllalt, et ulatuda kümnekordse maja katuseni, ning üksnes kahuri terasest aluse kõrgus oli oma 25 jalga. Niisuguse määratu suure saadanliku masina kõrval asetses veel kaks ta täpset sõsarsaavutust, kuna kava järgi võis seitsmest kahurist rindel alatiselt tegevuses olla vaid kolm.

Kahurite valmistamiseks oli sakslasil kulunud kaks aastat pidevat ja pinevat tööd. Juba 1916. a. kevadel üks saksa füüsikuid, dr. von Eberhardt, oli teinud selgeks Krupp'i tehaste direktorile Rausenbergile, et on võimalik ehitada kahur, mis laseks kaheksatollise mürsu 60 miili kaugusele. Seitse „suurt Berthat“, nagu neid liitlased siis ristsid, olid valmistaamisel pealegi suutelised saatma oma mürske 80 miili taha! Kaaludes mitusada tonni oli iga kahur valmistatud siiski äärmiselt pretsiiselt, otse kellavärgi täpsuses.

Peagu niisama palju hoolt nagu oli nähtud kahurite valmistamisega kulus aga ka nende varjamiseks. Kahurite asukohaks valiti St. Gobaini mets, paksim tihnik rinde piirkonnas. Iga üksiku kahuri asukohani viis omaette raudtee, kuid õhust vaatlejate eksiteele viimiseks ehitati eemale, võimalikult nähtavale kohale, haruraudtee petтелиin. Küllap vaid seda liini prantslased oma õhuülesvõttele nägidki ning arvatavasti nimelt sel põhjusel Prantsuse kahurväelased tulistamisel ei saavutanudki paremaid tabamusi. Tõelisi raudteeliine aga sakslased varjasid põhjalikult. Jäeti kasvama kõik puud kahel pool rööpaid ja kõrgematel nendest tõmmati isegi ladvad traadiga kokku raudtee kohale. Liiprite vahele istutati põõsad ning rööpad kaeti roheliste okste ja rohuga. Kahurite kohale aga tõmmati hõre traatvõrk, millele laotati roheline riie.

Sellastest hipopotamuse dimensioonidega kahurist tulistamisel tavalistest arvestusviisidest ei piisanud. Selle uue meetodi viimistlemisel sakslased olid sunnitud kasutama isegi oma parimate astronoomide aru ja abi. Kuna mürsk pärast tulistamist pidi viibima õhus kolm minutit, tuli sihtimisel arvestada ka maakera keerlemist oma telje ümber, sest vahemikus, kolme minuti kestes, sihtkoht juba liikus edasi ida suunas. Samuti tuli sihtkoha kauguse täpseks arvutamiseks juba arvestada ka maakera kumerust, pidi võtma kalkulasioonidesse ka õhu tiheduse ja soojuse, tuule suuna ja kiiruse ning isegi püssirohu temperatuuri. Kuna aga laskmisel kahuritorud kõrgest survest ja temperatuurist

kulusid kiiresti, tuli need uuesti puurimiseks saata tagasi Krupp'i tehasesse pärast iga 50—60 lasku.

Kahuri 265-naelane mürsk väljus kahuritorust kuni miljoninaelase survega, kusjuures ta algkiiruseks oli peagu miil sekundis. Tõustes kõrgematesse õhukihtidesse, kus õhu surve on vähem, maakera külgetõmbejõu tõttu mürsk kaotas kiirust, kuni juba 24 miili kõrgusel maapinnast ta siirdus edasi vaid vähem kui poole miili kiirusega sekundis. Seejärel, allasuunas, ta liikus jälle kiiremini, kuni puutus kokku raskemate õhukihtidega maakera pinnal, kus kiirus järsku tublisti kahanes.

Momendil, mil Kahur Number Üks saatis oma esimese mürsu Pariisi suunas, viibisid kohal ka ta chitajad ja ka keiser ise. — Tulnuks aga Wilhelm II kohale paar päeva hiljem, mil võeti esmakordselt tarvitusele Kahur Number Kolm, siis pärastine ajalookäik oleks vististi võtnud mitmetigi hoopis teissuguse ilme, kuna kahur lõhkes ja tappis 15 meest.

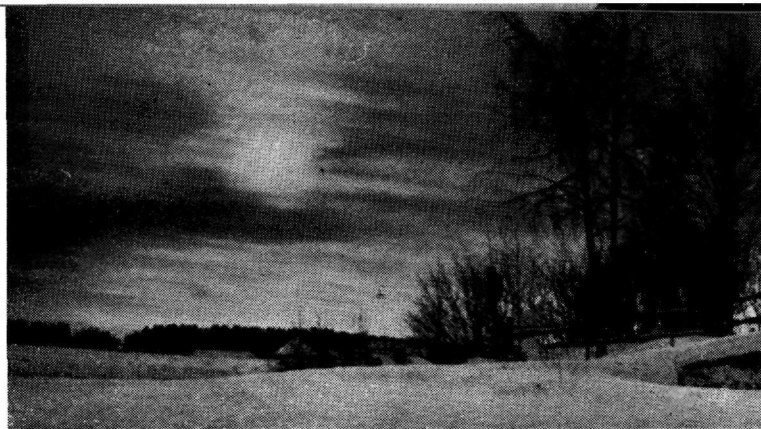
Sakslased lootsid, et uued kahurid osutavad neile sõja võitmisel eriti tõhusat abi, ja kahtlemata see nii olnukski. Aga kesksuvel liitlased oma pealetungiga rõhused sakslasi tagasi niivõrd kaugele, et nende „suured Berthat“ enam ei ulatunud rindelt Pariisi pommitama.

„Berthade“ mürskudest sai surma kokku 256 inimest ja haavata 620, kuid materiaalsed kahjud, mis nad sünnitasid, olid kindlasti väiksemad kui 14 miljoni dollari, mis umbkaudselt kulus nende ehitamiseks. Ekslikuks osutus ka sakslaste kalkulasioon psühholoogilisest mõjust, mida nad arvasid jäävat pariislasi linna pommitamisest. See vaid kasvatas prantslaste nõngust pealinna kaitsmisel, nagu mõjusid samasuguselt ka Madridi rängad tulistamised äsjases Hispaania kodusõjas.

Ja mis lõppeks sai Saksa suurkahureist ning kuhu nad jäid? — Ka sõja kaotamisel sakslased ikkagi tulid toime sellega, et nad vedasid „Berthat“ õigel ajal rindelt tagasi kodumaale. Mitte keegi liitlaste ohvitseridest ega sõdureist pole neid eales ihusilmaga näinud. Kätte saadi vaid üks niisugune suurkahuri raudteel kasutatud alusvagon. Versailles'i lepingu põhjal sakslasil tuli avada liitlaste vastuluurele kõik oma sõjaarhiivid, kuid juba enne lepingu allakirjutamist kahurid toimetati Krupp'i tehasesse, kus nad kohe sulatati. Sellele järgnes ka kohe seadus, mis nägi ette surmanuhtluse igapähele, kes teadnuks kellelegi jutustada üksikasju suurkahureist. Alles 1925. aastal rahvusvahelise salaluure keerdkäigud jõudsid niikaugele, et informatsiooni „suurtest Berthatest“ sattus ka mittedakslaste kätte. Lõplikult kogutud andmed osutusid küllalt täielisteks. Nende hulgas olid kalkulasioonid, kahurite meeskonna liikmete päevaraamatud, plaanid ja fotod. Ainult üks tähtis saladus jäi seejuures avastamata. Püssirohi, mida tarvitati suurkahureis, oli võimeline taluma eriti tugevat survet ja seepärast tulistamisel see suutis anda ka märksa suuremat lõhkejõudu kui ükski tänaseni teada olev lõhkeaine. Selle keemiline vormel — mida teiste andmete hulgas ei leitud ja mis jäigi saamata — osutub küsimismärgiks, mille lahendamise eest suurriikide vastuluureametid annaksid mõndki.

A. T.

Suuskaudel metsas

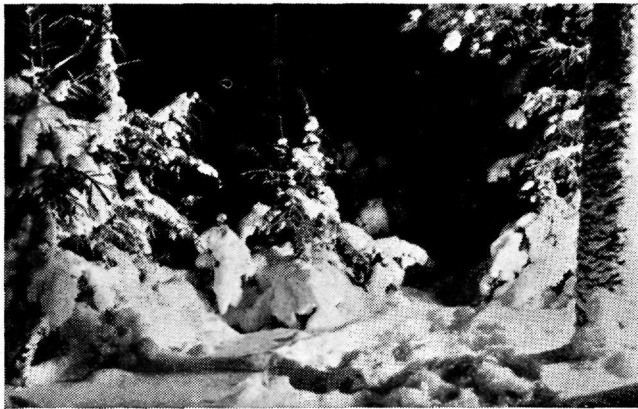

Linlasele ei ole suusaspordi harrastamine sugugi kerge. Päeva ajal ollakse igapäevase töö küljes kinni, kuna õhtuti on juba varakult pime. Võtta aga kella 5 ajal suusad õlale ja teha nendega kahekilomeetriline marss läbi linna, enne kui suusatamise võimalused avanevad, ei paku suuremat lõbu ajaviitesuusatajale. Pealegi teeb pimedus suusatamise ebamugavaks, sest ei näe lähemat ega kaugemat ümbrust, võib kergesti mõne traataia külge jalgupidi rippuma jääda või koguni ette-tulevasse kraavi kogu suuskadega uperkuuti lennata. Seega jäävad linlase suusatamise ajaks peamiselt pühapäevad. Kui tallata tuntud radu pühapäeviti, tuleb paratamatult pähe mõte pühapäevakütidest, kellede kuulsust ehivad paljud anekdoodid. Pühapäevasuusataja ei ole küll veel kuulsaks saanud, aga oma koomiline külg ei puudu siingi. Nimelt pool nädalat pärast pühapäevast suusatamist on kõik liikmed ja luud naljakalt hellad ja valusad, nagu oleksid rulli alt läbi käinud.

Ühel niisugusel „sinisel“ esmaspäeval tuli mõte ennast arstima hakata. Arstimiks pidi paratamatult valima vana klassikalise „medikamenti“ *similia similibus curantur*. Seepärast vabastasin enda mõneks päevaks tööst, võtsin suusad selga, läksin jaama ja sealt sõitsin rongiga mõnikümmend kilomeetrit sisemaa poole. Sihtjaama jõudsin võrdlemisi varakult, juba kella kuue paigu hommikul. Olin suviti mitmed korrad siin jaamas peatanud ja matku teinud lähemasse ümbrusse, seepärast arvasin, et ümbrus on mulle küllalt tuntud. Ent nüüd nägin, et talv on muutnud kogu ümbruse peaaegu tundmatuks. Kõigepealt sõites suvel sama rongiga oli kella kuue paigu hommikul kõikjal näha liikumist ja elu. Nüüd aga, rongi lahkudes, kadus jaama korrapidaja oma kinnistesse ruumidesse ega olnud kuulda väljas ega jaamas enam ühtki elavat hinge. Mõned jaama lähedased suvilad, mis suvel paistsid ilusad ja erksad, andsid praegu poolpimedas tontliku mulje oma segaste, pimedusega kokkusulavate kontuuridega. Tundmatusse pimedusse, pealegi kui ei tunne talviseid teid, ei olnud himu suuskadega minna. Jäin ootama koitu, kõndides ühest platvormi otsast teise. Siit ajas varsti tuisk ära, sest tuul keerutas katuselt lund krae vahele ja vastu silmi. Jatkasin oma monotoonset jalutuskäiku jaama väikeses ooteruumis. Ei kestnud kaua, kui hakkas valgenema. Juba paistsid läbi akna jaamast möödasõitvad talumehed, kes nähtavasti viisid piima meiereisse. Mis siis muud kui suuskadele ja metsa poole, sest videvikus peab marsruudi järgi maha suusatatud olema vähemalt kolmkümmend kilomeetrit. Väljas valitses sama vaikus ja elutus, ainult meierei nähtavasti töötas, sest

plekk-korsten paiskas paksu suitsu välja, mis tuulest maa peale kantuna lõhnas lækastamapanevalt vängelt. Mõõda minnes paistis, et siin seisis juba terve rida hobuseid, kuna uusi tuli järjest juure. Ühelt reelt kobis maha ema oma kuue-seitsme-aastase pojaga. Ema kutse peale poiss ei mõtelnudki talle järgneda meiereisse, vaid jäi mind vahtima suu ja silmad pärani. Püüdsin poisiga juttu teha, aga sellest ei tulnud midagi välja. Poiss nähtavasti umbusaldas niisugust imelikku onu. Ta pööris pea kõrvale ja jäi külmast vesise ninaga tõsiselt ja mehelikult edasi vahtima ega teinud minust väljagi! Edasi liikudes sain aga äkki mürtsaku selga. Enne kui jõudsin taha vaadata, piiras tuttav peni mind juba eestpoolt, hüppas üles, kas või ninaga näkku. Pärast suvist ühenädalast koosviibimist ja ulaelu metsas on küll jällenägemine väga rõõmus, aga seekord ei ole mul sinuga midagi peale hakata. Minu tee läheb sinu kodutalust umbes kuus kilomeetrit eemalt mööda, ja kui sa praegu ühes tuled, siis on kojusaamisega lahti väga kahtlane lugu. Seepärast peletasin koera eemale. Hurjutamise peale hakkas ta lonkides tagasi sörkima ja kadus varsti silmist. Ent jõudnud mõni hea kilomeeter edasi, oli peni mul jälle kannul kui vana vieline. Hurjutamise peale kadus küll metsa, aga mõne aja pärast nägin teda koguni enda ees risti üle tee jooksvat. Oli selge, et peni ei kavatsegi minust maha jääda, vaid piirab mind eemalt, oodates parajat aega, kunas võib sõbrana jälle ligi tulla. Säärast püsivust pidi tahes-tahtmata respektierima. Ma ei pöörmud talle mingisugust tähelepanu, mis nähtavasti julgustas teda sedavõrd, et umbes poole tunni möödudes ta sörkis salaja mõni samm tagapool minu jälgedes. Minu tagasi vaadates ta laskis end süüdlasena kõhuli lumme. Ent taibates, et kirumist ei tule, jooksis ta minu juure, ja nüüd läks alles heast meelest hullamine ja haukumine lahti. Polnud parata, sain endale tahtmata matkakaaslase. Nüüd läks reis juba edasi ühel nõul läbi talvise metsa.

Talvine päike oli jõudnud juba tõusta ja helkis hõreda kuusemetsa kõrgetes latvades, saates sealt heledaid valguskiiri allapoole, lume all ägavaile noortele kuuskedele. Viimased ongi liiga norus, nagu magaksid nad tõelist talveund. Oksad on kaetud paksu lumega, mis kallutab neid allapoole, andes kuuskedele „väsinud“ ja unise ilme. Ent päikese kõrgemale tõustes paistab, et mets ei ole täieliselt uinunud, vaid seal käib kogu aeg tasane liikumine, mis vägagi harmoneerib talveunne tukkuma jäänud lumiste kuuskedega.

Mets on vajunud talveunne

Väiksemgi tuulepuhang tõstab kuuskede kõrgematelt okstelt lumehelbeid, mis ülal päikese paistel säravad heledate kristallidena ja kukuvad tasa liueldes, kattes teed siidpehme, peaaegu õhulise, lumekorraga.

Ent üha hõredamaks jääb kuusemets. Suured kuused oma salajase ja tasase kohinaga on jäänud selja taha. Nüüd keerleb metsatee paksu lumega kaetud madalate kuuskede vahel. Nende hulgas võib siinseal näha kadakapõõsaid. Need on lumest puhtad ja näitavad oma teravat ja okkalist krooni, luues trotsliku dissonantsi unne suikunud ja talve olukorrale resigneerunud kuuskedega. Veel natuke maad tülikat suusateed kuuskede vahel ja mets lõpeb laanega. Otse vaadates võib selle laius olla ühe kilomeetri ümber, kuna kahele poole kõrvale ei näe laanel lõppu olevat, vaid see sulab kokku tumeda horisondiga. Siin kasvavad nii väikeste salkade viisi kui ka üksikult kased. Mustad emalepad on asetanud endid laanest läbi jooksva oja kaldale. Nad istuvad nukralt jääs, sest sügisesed sajud on vee nende tüvedeni tõstnud, mis nüüd on külmanud krobelseks jääks. Olles kord suvel nende leppade all olid nad ise ja kogu oja ümbrus palju elurõõmsamad. Siin kasvas lopsakas rohi ja õhku täitis niiske veetaimede lõhn, milles domineeris vänge mündi ja uimastav veerooside hõng. Nüüd puhub siin aga vinge talvine tuul, keerutades lahtist lund kihisevaks tuisuks. Eemal punakaspruuni kase okstel paistavad aga mingisugused tumedad siluetid. Need on tedred, kes maiustavad kaseurbadega. Peni näeb neid esimesena ja jookseb kilades kaskede poole. Teda ei lasta lähedale, vaid linnud märkavad silmapilkselt koera ja tõusevad kaskedelt üles, lennates kõrges kaares üle meie peade kuusemetsa poole. Peni aga arvab, et ta on toime tulnud suure vägi- või heateoga, ja tuleb minu juure, saba liputades, kiitust norima. Paar müksu kaelale paneb teda heast meelest otse mõirgama ja ta lippab kisades metsa tetredele järele.

Juba oleme läbistanud laane ja tee hakkab tõusma kõrgemale suurte mändidega kaetud nõmmele. Madal talvine päike loob siin eemalt vaadates õige omapäraseid värviefekte. Kõrged ja lagedad männitüved paistavad päikese poolt küljest nagu üle kulla-

tuna, kuna vastaspool läheb vahelduvate toonidega mustjas-siniseks. Mida kaugemale vaatad, seda nõrgemaks jääb värviküllus kõigi oma variantidega, kuna see lõpuks sulab kokku massiivseks tumedaks fooniks. Männimetsas ei näe säärast talvist rahulikku idüllit kui kuusemetsas, sest mänd oma mitu sülda kõrge ladvaga ei saa kunagi uniseks jääda ega soojendada end lumikatte all, kuna kõledad talvised tuuled keerlevad alati nende kõrgetes latvades, täites kogu nõmme rahutu kohinaga. Lumi, mis sajab nende okstele, ei jää kunagi sinna peatuma, vaid lendleb tuulest puhutuna edasi, kuni ta leiab endale paiga kas maa- või tuulest varjatud puude okstel. Mänd aga kohiseb edasi, kõigutades oma saleda tüve otsas hõredat latva, nagu oleks tal tarvidus juttu puhuda kõigi maailma tuultega. Kogu metsaalune on kõle ja külm, kus isegi maa peal tuul ringi jalutab, mida võimaldab okslike ja madalate puude puudus.

Peni, kes eriti oli huvitatud pöösastest ja tee pealt silmale varjatud kohtadest, longib nüüd aeglaselt minu kõrval, sest siin nähtavasti ei leidu temale midagi huvitavat. Perspektiiv on avar ja paistavad ainult siledad männid. Ent äkki kergitab ta ühe esimese jala üles ja jääb põnevusega vahtima ühe männi poole. Samal silmapilgul kargab ta kisades ja ulgudes ühe puu najale püsti. Peni leidis orava. See aga ei näinud eriti hirmunud olevat kisendavast koerast, vaid hüppas teise männi oksale ja istus tagumistele jalgadele, kuna esimeste käppadega hõõrus nina, tehes selle juures omapäraselt nagingat. Orav nähtavasti oli juba tuttav penitaolise elukaga ja tema võimetega puu otsa ronimisel, seepärast ta näitas koerale naljaks „pikka nina“. Peni aga oli põnevusest otse elektriseeritud. Ta katsus isegi puu otsa ronida ja, kui see ei õnnestunud, siis kargas minu najale püsti, vingudes ärritusest, et kas ma ehk ei saaks teda kuidagi aidata. Minu edasi minnes ta jooksis küll varsti mulle järele, kuid vahtis siiski rahutult tagasi, lastes kuuldavale rahulolematuse nuuksumisi. Varsti oli siiski orav ununenud, sest koer tõstis nina vastu tuult püsti ja kadus minu silmist, joostes mööda teed otse ettepoole. Arvasin, et ta jälle nägi mõnd lindu või looma ja lidus sellele järele. Tükk aega ei olnud koerast midagi kuulda. Siis aga jooksis ta varsti tagasi niisama rahulikult kui läkski. Mõne aja pärast tuli minulgi nina pärituult seada, sest tundsin nõrka suitsulõhna. Kusagil oleks nagu põletatud kuuse- või kadakaoksi. Koer nähtavasti käis juba koha peal ja oli kogu asjast teadlik, kuid minu uudishimu ta rahuldada ei saanud. Edasi minnes põlevate kadakate hõng üha kasvas. Kes maal ei tunne talvise raieastiku tule lõhna juba kilomeetrite taha? See on omapäraseimaid lõhnu talvises karges metsas, kust kõik suvised aroomid on kadunud. Juba paistis sinist suitsu hõljumas puude vahel, mis keerles halli auruna tüvede ümber, kerkides pikka-mööda ülespoole, kuni lõpuks haihtus mändide latvades.

Otsene tee lõppes, tehes järsu pöörangu paremale. Siit aga on juba näha mõnisada meetrit eemal paksu suitsu tõusvat puude vahelt. Ka kostab sae mahe nahin toores puus.

Soovin puulõhkujaile jõudu ja astume peniga tule juure, mida kohendab, tulle oksti loopides, kahe- või kolmeteistkümnendaastane poiss. Männioksad alistuvad rahulikult oma saatusele, süttides heleda leegina, kuna tulle visatud kadakad avaldavad oma protesti ägeda raginaga, paisates üles tihedat suitsu. Mehed aga saevad edasi jämedat mändi. Äkki hakkab selle latv ülal tudisema ja puu langeb kohutava raginaga alla, lüües pilbasteks tema langevate oksade ulatusse puutuvaid väiksemaid mände. See rüüstamistöö kestab vaevalt paar sekundit ja männi latv prantsatab vastu maad, lüües üles õhku keerleva lumetuisu. Üks saja-aastane tuulte püüdja on lakanud olemast metsas. Mehed kohmitsevad viivu aega mahakukkunud männi juures ja sammuvad tule poole, teisel leivakott käes. Katsun maameestega juttu teha, kuid see ei sobi kuigi hästi. Kuuldes, et olen Tallinnast tulnud ilma eesmärgita talvisesse metsa hulkuma, paistis see mees-tele kahtlane olevat. „Meie teada käivad ikka linnasaksad suvel maal suvitamas, aga talvel...“ ja mees vaikis poolelt sõnalt. Seletasin neile, et olen siin ka suvel olnud. Praegu tulin just oma suviseid tuttavaid külastama, lähemas külas, kusjuures nimetasin mõned nimed. Niisugune jutt tegi mehed pehmemaks. Nad hakkasid koguni oma leivakotist mulle süüa pakkuma. Nüüd tuli ka mul meele, et võileivad on seljakotis täiesti puutumata. Otsisin nad välja, torkasin ühe varda otsa ja hakkasin seda maameeste eeskujul tule peal soojendama. Võileiva tulesst välja võtnud, paistis see päris isuäratav, kuid lõhnas tõrvase suitsu järgi. Andsin selle mind üksisilmi fikseerivale penile. Järgmise võileiva soojendasin tulel juba maameeste õpetuse järgi, mitte lastes leiba suitsu sisse, vaid hoides seda elusal tulel. Nüüd olid võileivad söödavad, evides praetud leiva maitset.

Ajanud meestega natuke aega sõjajuttu, hakkasin varsti edasi rühkima suuskadel, sest kilomeetrit kaheksa jäi veel sihtkohta minna, kuna metsas võis märgata juba tumedaid varje. See on tunnus, et talvine õhtu saabub varsti. Pealegi läks taevast pilve ja hakkas sadama peent lund, mis muutus lagedamatel kohtadel tuisuks.

Meie tee läks ikka edasi mööda männimetsa. Nüüd ei olnud liikumine kaugeltki nii kerge kui hommikul, sest tuul oli vastu ja väsimus andis end tunda. Isegi peni ei näidanud oma endist erksust, vaid sõrkis pea maas minu kõrval. Metsa aga pimenes järjest. Jatkasime teed, mõlemad mõlgutades oma igavaid mõtteid. Äkki pani meid võpatama tee kõrvalt põõsast kostev tugev ragin. Peni kargas kisades põõsasse, kuid oli juba hilja. Teder tõusis tiibade vuhisedes õhku ja kadus pimedusse. Jälle täieline vaikus, ainult männid kohisid oma unnesuigutavat laulu.

Männimets lõppes heinamaaga. Siin oli aga päris korralik tuisu lahti. Ajasin peni enese ette, sest tee oli sedavõrd täis tuisanud, et õhtuses pimeduses silm ei seletanud enam õiget suunda. Ent heinamaa ei olnudki lai, sest eemalt paistis jälle mets tumeda varjuna. Oli väike kartus, et koer õigelt teelt kõrvale kaldus, mis oleks teinud metsas edasimineku suuskadel

küsitavaks. Jõudes kuuskede alla selgus, et peni ei olnud petnud. Olime õigel teel.

Metsa varjus vaibus tuisu, kuid kuuskede kohin kostis seda kõvemini. Neil on eriline omadus kohiseda väikesegi puhanguga, nüüd aga, umbes kuuepallise tuulega, kogu ümbrus otse undas. Vahel oli kuulda nagu vaiksemaid ja rahulikumaid toone, kuid ainult selleks, et tuul saaks mõni sekund hiljem tormitseva rahutusega kuuskede latvu üle tee kokku painutada ja keerisena edasi kihutada. Kusagil eemal oli kuulda mingisuguse linnuhääle piuksumist, kelle öörahu nähtavasti segas torm.

Tuule käes painduvate kuuskede muusika saatel tegin veel kaks viimast kilomeetrit ja olingi talus, kus kavatsesin ööbida. Siin soovitas peremees magama minnes koer ööseks toast välja ajada, sest koduni olevat tal kõigest 25 kilomeetrit ja ta võivat väga hästi paari tunniga koju joosta. Oli küll kahju lahkuda oma matkakaaslasest säärasel kombel, aga polnud parata, sest muidu ta ei oleks mõtelnudki koju minekule.

Söötsin peni kõhu tublisti täis ja ajasin ta toast pärast kahetunnilist puhkamist välja külma tuisu kätte. Ise aga heitsin magama selle kindla teadmisega, et paari tunni pärast norskab ka peni oma kodu. Suur oli aga meie kõikide imestus, kui hommikul peremehe välja minnes kõige esimesena talle saba liputades vastu tuli minu eilne matkakaaslane. Jällegemiserõõm oli muidugi suur ja nüüd ei aidanud muu asi kui hakkasime jällegi kahekesi rühkima Tabivere jaama poole, et sealt Tallinna sõita.

See tee oli meile mõlemale igavavõitu, sest kogu ümbrus on lage. Isegi kuulsalt Järvede mäelt, kust suvel 10 kilomeetri ulatuses paistis viis järve, polnud muud näha kui lund ja ikka lund. Ainult siin-seal puutus mõni küla silma, millede majade korstnast tõusis püstloodis suitsu, sest tuul oli vaikinud. Tabiverest algas sõit Tallinna poole tagasi. Peni aga lasin tema kodujaamas maha. Ta jooksis mulle tükk maad järele ja jäi rongi kaugenedes ikka kaugemale ja kaugemale, kuni lõpuks kadus silmist.

EPa.

Vaikses talus metsa ääres ööbisime

UUE AASTA JUUBILARE

2. jaanuaril s. a. pühitses oma 50. sünnipäeva luuletaja ja kirjanik Henrik Visnapuu, üks meie suurimaid tänapäeva isamaalisi laulikuid ja rahvuslikke kirjamehi. Henrik Visnapuu nimega on tihedalt seotud paljude meie rahvuslike ürituste, näit. masslavastuste, läbiviimine, kus juubilaril on olnud kirjanikuna rahvahulkade vaimustamisel ja isamaalise tunde lõkkeviimisel kaaluv sõna kaasa rääkida.

Soovime lugupeetud juubilarile veel palju helgeid päevi kauni eesti luulemuusa teenimisel.

8. jaanuaril pühitses Kaitseliidu Vanematekogu liige res.-kindral-major Gustav Jonson oma 60. sünnipäeva.

Juubilar sündis 8. jaanuaril 1880. a. Viljandimaal, Päre (praegune Raudna) vallas taluomaniku pojana. Lõpetas Tartu reaalkooli ja õppis Riia ja Dresdeni poliitehnikumides inseneriks. Astus maailmasõtta reservlipnikuna ja teenis ratsa-suurtükiväes, võttes osa lahingutest Poolas ja Galiitsias. Ilmus 1917. a. staabi-rittmeisterina Eestisse ja aitas formeerida ratsaväe divisjoni. Vabadussõja algpäevil määrati 1. ratsapolgu formeerijaks ja selle ülemaks. Juhtis nimetatud väeosa Vabadussõjas ja täitis erijuhtudel väeosade koondise ülema kohustusi. Oli 1. ratsapolgu ja rügemendi ülemaks kuni 1924. a., olles lõpetanud 1923. a. kõrgema sõjakooli ja olnud pikemaajalisel staazil Prantsuse sõjaväes. Samal aastal ülendati koloneliks. 1924. a. määrati kindralstaabi ülema abiks ja 1927. a. sõjaväe ühendatud õppeasutuste ülemaks, millisel ametikohal teenis kuni 1929. a., millal määrati 3. diviisi ja Tallinna garnisoni ülemaks. Ülendati kindral-majoriks 1928. a. 1934. a. määrati Vabariigi Presidendi käsunduskindraliks, jättes temale ühtlasi ka ratsaväe inspektori ülesanded. Akadeemiliselt kuulub korp! Vironia vilistlaskonda.

Omab isikliku vahvuse ja teenete eest kaks Vabaduse Risti — II/2 ja I/3, Läti Karutapja ordeni, 1. järgu Kotkaristi suurlindiga, 1. järgu Punase Risti märgi suurlindiga, Kaitseliidu Valgeristi, Läti Kolme Tähe suurpaela ja rea Soome, Rootsi, Poola, Leedu j. t. kõrgeid aumärke. Veneaegsest teenistusest omab Georgi risti ja mööga ning rea teisi aumärke.

9. jaanuaril möödus 20 aastat sellest, kui Karl Terras, praegune riigisekretär ja KL Tallinna Maleva pealiku abi, Vabariigi Valitsuse otsusega määrati Vabariigi Valitsuse asjadevalitsejaks. 1920. a. lõpul K. Terrase ametinimetuse muutmise tõttu ta määrati riigisekretäriks, missuguseid ülesandeid ta sisuliselt aga täitis juba 1920. a. 5. jaan. alates. See on pikk aeg, mille kestel K. Terras vahet pidamata on seisnud Eesti Vabariigi ühel tähtsamal ja vastutusrikkamal ametikohal. Aastate jooksul riigisekretäri ülesanded on järjest laienenud.

Karl Terras sündis 9. okt. 1890. a. Vaivaras. Lõpetas 1911. a. Narva gümnaasiumi ja 1916. a. Peterburi ülikooli õigusteaduskonna. Võttis osa maailmasõjast suurtükiväe ohvitserina ja astus 1918. a. lõpul Eesti sõjaväkke. Teenis hiljem sõjaväe ringkonnakohtus ja oli sõjaministeriumi juriskonsuldiks ning kodifikatsiooniosakonna ülemaks, kuni nimetati Vabariigi Valitsuse asjadevalitsejaks.

1936. a. K. Terras oli majandusloenduse komitee esimees. Samal aastal ta määrati põhiseaduse väljatöötamise erikomisjoni liikmeks. 1937. a. K. Terras nimetati Riigivanema ja Vabariigi Valitsuse esindajaks Rahvuskogu komisjonidesse põhiseaduse eelnõu läbivaatamisel. Riigihoidja käskkirjaga 1938. a. K. Terras määrati Riiginõukogu liikmeks. Edasi K. Terras on kultuurkapitali kehakultuuri sihtkapitali valitsuse esimees, raadionõukogu liige, sihtasutuse „Riigikantselei ametnike puhkekodu“ nõukogu esimees, riigi trükikoja nõukogu esimees jne.

Puht-ametialaliste ülesannete kõrval K. Terrasel on jätkunud mahti seltskondlikuks tööks. Ta on algusest peale tegev olnud Kaitseliidus, kus ta on praegu Tallinna Maleva pealiku abiks, Toompea malevkonna pealikuks ja KL Keskjuhatusse liikmeks.

Suurimat energiat K. Terras on näidanud meie kehalise kasvatuse liikumise juhtimisel ja suunamisel. 1934. a. ta valiti Eesti Spordi Keskliidu esimeheks, kus ta võib viljaka töö peale tagasi vaadata. Edasi on K. Terras pikemat aega tegev olnud „Estonia“ teatriseltsi juhatuses ja muudes organisatsioonides.

K. Terrase tööd on hinnatud paljude kodu- kui ka välisriikide kõrgemate teenete- ja aumärkide annetamisega.

12. jaanuaril oli meie rahvuslikus muusikaelus harukordne sündmus: sel päeval sai meie vanapõlve helimeister ja helilooja prof. dr. h. c. Aleksander Läte 80 aastat vanaks. Meie paljude rahvuslike laulude, eeskätt „Kuldrannakese“, loojana on A. Läte nimi juba enam kui pool sajandit tuttav kogu kodumaal.

Mitte paljudele vaimuinimestele ei ole antud Vägeva Looja poolt nii kõrgeid vanaduspäevi. Helilooja A. Läte suurtähtpäeva puhul on meil aga eriline heameel seda meenutada ja sellest rõõmu tunda, sest hallpäine helikunstnike maestro on oma kõrgetele vanadusaastatele vaatamata jäänud nooreks ja teda võib Tartus näha vilkasti tegutsemas ja mitmesuguste kultuurilistele üritustele energiliselt ja ikka noorusliku tuhinaga kaasa elamas. Kuigi aastatekoorem on meie helide vanameistrit natuke juba kümna vajutanud, on ta oma hinges säilitanud endiselt tunglevat elueliksiiri ja seisab iga päev tegevus- ja tegutsemishoos, mida nõuab temalt eriti ta klaverivabriku juhtimine. Ta ei ole heitnud nurka veel ka oma kunstimuusa teenimist.

Õnnitleme vanameistrit tema kõrge aupäeva puhul ja soovime temale rahulikke vanadusepäevi.

16. jaanuaril pühitses Kaitseliidu finantskomitee esimees, Eesti Panga president Jüri Jaakson, oma 70. sünnipäeva.

Jüri Jaakson on sündinud 16. jaan. 1870. a. Viljandimaal, Uue-Võidu vallas. Lõpetas Treffneri gümnaasiumi ja 1896. a. Tartu ülikooli õigusteaduskonna 1. järgu diplomiga. Praktiseeris mõned aastad advokaadina Viljandis ja siirdus sealt 1902. aastal Riiga, kus töötas vandeadvokaadina 12 aastat. Riias olles võtab Jüri Jaakson elavalt osa sealse Eesti koloonia eluavaldustest ning peab tihedat sidet Eesti haritlastega kodumaal. 1915. aastal kutsutakse J. Jaakson Tallinna Linnapanga juhatajaks, missugusesse ametisse ta jääb 1918. aastani. Eesti riigi loomise päevil kuulub juubilar Eesti Maanõukogusse ning valitakse selle abiesimeheks. Otto Strandmani ja Jaan Tõnissoni kabinetites 1918.—1920. a. täidab J. Jaakson kohtuministri ülesandeid, kuuludes tol korral poliitilisel rahvaerakonda.

Kui 1924. a. 1. detsembril püüti Eestis korraldada mäss demokraatliku riigikorra hävitamiseks, siis selle likvideerimise järele osutus Jüri Jaakson isikluseks, kes oli võimeline koondama enda ümber kõiki demokraatlikul platvormil seisvaid erakondi, ning sel ärevast ajal moodustaski Jüri Jaakson riigivanemana seinast seinani koosneva Vabariigi Valitsuse.

Eesti Panga presidendiks nimetati Jüri Jaakson 1926. aastal ja sel kohal on ta olnud praeguseni.

Kaitseliidu finantskomitee esimehena on juubilaril suured teened Kaitseliidu majandusliku külje eest hoolditsemisel.

Soovime lugupeetud juubilarile veel pikka ja õnnelikku iga.

Uudiskirjandust

„Seadusi ja määrusi kodanliku õhukaitse alalt“ — H. Põldvere, politseiassistent Politseitalituses. Hind Kr. 1.—

Seni on meil kodanliku õhukaitse alal ilmunud rida raamatuid, mis oma sisult käsitlevad väljaõppe iseloomuga küsimusi. Käesolev väljaanne on uudne ja sisaldab meil kehtivusel olevad kodanliku õhukaitse seaduse, selle seletuskirja KÕ üldkava seletuskirjaga ja kõik kehtimapanud määrused kuni 1. jaanuarini 1940. a. Pealeselle on ära toodud üksikuid juhiseid KÕ korraldamiseks.

See raamat on tarviliseks käsiraamatuks asutustele, ettevõtetele, kodanliku õhukaitse ja tuletõrje tegelastele, majaomanikele ja õpetajatele, kel on kokkupuuteid KÕ tege- likku ellu rakendamise tööga.

Ilmus trükist ungari kirjaniku József Nyirő romaan „Mägede mees“ (Uz Bence). Tõlkinud Felix Oinas. Kaas R. Sagrits'alt. Hind broš. Kr. 3.50, köites paremal paberil Kr. 4.75. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939.

Selle „Toomas Nipernaadit“ meenutava romaani tege- vusväljaks on Transilvaania, see Ungari omapärane osa, mis maailmasõja järele langes Rumeenia alla. Romaan manab silme ette Karpaatide lumimägede maailma selle helkivate jääväljade, päratute okasmetsade ja riukelis-kavalate transil- vaanlastega. Romaani võrratu looduselähedus, tagamaiste looduselaste elu ja lumimägede rahu tohiksid paeluda luge- jaid eriti praegusel närvlik-rahutul ajal. Romaan on saavu- tanud suure menu ka filmina.

O. Luts: **Kogutud teosed XIV „Udu“**. Romaan. Kaas E. Kollomilt. Hind broš. Kr. 3.—, paremal paberil Kr. 3.15, köites paremal paberil Kr. 4.20. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

Romaani „Udu“ kandeprobleemiks osutub joomakire hukutav mõju inimesse. Kirjanik püüab sihiteadlikult näidata, kuidas joomine viib mehed põhja, tõmmates enesega kaasa ka nende perekonnad, kes seetõttu mitmesugustesse raskus- tesse langevad. Peale põhiprobleemi esineb romaanis veel teisigi probleeme. Üks sääraseid probleeme on tõusikharitlaste probleem. Edasi järgnevad lastekasvatuse vanemate ees- kjuju probleem, endistelt mõisnikelt mõisade võõrandamise küsimus, vekslivõlgade hukutavate tagajärgede küsimus, ligi- meseaitamise ja temale heategemise küsimus jne.

Valmar Adams: **Tunnetuse tund**. Luuletuskogu. Hind Kr. 1.50. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

Uusim kogu Adamsi filosoofilist ja armastuslührikat, mis sügavuselt, mõttepingelt ja päris klassiliselt väljendus- selguselt on meil erakordne. Eesti lüürika õilsaimaid õisi. Raamat mõtlejatele inimestele, millesse tasub süveneda.

O. Luts: **Pastlad**. Näidend ühes vaatuses. Hind Kr. 0.75. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

O. Lutsule on ta näidendi „Kapsapea“ tegelaskond eriti südameiligidane, mis nähtub sellest, et ta nende juure ikka tagasi tuleb, nii näidendis „Kalevi kojutulek“ ja nüüd ka näidendis „Pastlad“. Tegelased on enamikult kõiges kol- mes näidendis ühed ja samad. Ainult tegevuskoht ja aeg vahelduvad. Käesolevas näidendis on tegevusajaks Eesti iseseisvuse algaastad ja tegevuskohaks külatänav Sirgasmäe talu lähedal.

O. Luts: **Maa ja linn**. Kaks muistset lugu. Hind Kr. 2.—. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

O. Lutsu „Maa ja linn“ sisaldab kaks vestelist lugu, milledest üks on maa-, teine linnaaineline. Lugude ained on ammutatud kirjaniku mälestuste vallast, pärinedes veel varemast ajast kui seda on „Kevade“ ja esimeste mälestus- teoste ained. Mõlemates esineb Luts ise väikese poisikesena, umbes 7—8-aastasena, jutustades oma tähelepanekuist. Esimeses kirjeldatakse Tangu talu jässaka peremehe abiellumist kurja talutütrega ja selle abielu karilejooksmist. Teises kir-

janik jutustab enesest, oma esimesest teekonnast ühes isaga Tartu linna ja sellest, mis ta Emajõe linnas nägi ja läbi elas.

A. Hint. **Tulemees (Trimmer)**. Romaan. Kaas O. Kangilaski'lt. Hind broš. Kr. 3.60, köites paremal paberil Kr. 4.85. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

A. Hindi uus romaan kujuneb ainetl ja käsitluslaadilt eesti kirjanduse ainulaadsemaks raamatuks. Karmi, kuid hingestatud realismiga kujutatakse „Tulemehe“ meremeeste rasket, ohtlikku elu. Hindi juba varasemais teis tunnustust leidnud psühholoogiline taip pääseb siin täiele maksvusele. Sõnastuse reljeefsus ja sündmustiku hoogus areng ei lase teost käest panna enne kui see on läbi loetud.

Kindlasti on see autori — kes ise põlvneb meremeeste perekonnast ja on trimmerina meremeeste mured ja rõõmud kaasa elanud — senise kirjandusliku toodangu kvaliteetsem saavutus.

K. A. Hindrey: **Ja ilma ja inimesi ma tundsin vii- mati ka**. Romaan. Hind broš. Kr. 4.25, köites paremal paberil Kr. 5.60. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

Romaanis „Ja ilma ja inimesi ma tundsin viimati ka“ käsitletakse ajajärku, mis sakslaste järsu väljakolimisega ootamata lõppes, ajajärku, kus mõlema rahva senise täielise lahuselamise järele hakkas juba siginema üsna tihedaid kok- kupuuteid. Elav dialoog, huvitavad seisukorrad, kokkupõrked vanade ja noorte ning hoopis lahkuminevate arengusmette vahel teevad selle romaani põnevaks, kuid ka tundeküllaseks, ning tema meeldivuse tunnistuseks on vahest ka erakorraline nähtus, et ta on saanud juba eriauhinna ühe kirjandushuvilise töösturi poolt.

J. Käerner: **Käidud teedelt**. Kümnes kogu värssse. E. Kollomi kaas ja siseillustratsioonid. Hind broš. Kr. 2.—. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

„Käidud teedelt“ sisaldab lihtsalt ning südamliselt sõnastatud värssse autori kodumälestusist, lapsepõlve rõõmu- dest ja muredest, rännakuist koduses looduses, aga selle kõr- val ka kirglikke ning hoogsaid kajastusi kaasaja sündmusist.

M. Metsanurk: **Tuli tuha all**. Ajalooline romaan suure nälja ajast 1695—1697. Kaas M. Laarmanilt. Hind broš. Kr. 5.75, köites paremal paberil Kr. 7.40. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

Nagu nähtub alapealkirjast, käsitleb M. Metsanurk oma uues romaanis suurt näljaaega 1695—1697 meie maal. Tegevuskohana esinevad teoses Laeva vald Kursi kihelkonna, Tartu linn ja üks talu Lõuna-Tartumaal. Romaani pea- tegelane on Piiri talu peremees Tõnu, keda tahetakse mõi- sas peksta, kes aga ei lase seda sündida, vaid põgeneb ja läheb õigust otsima esiti Tartus kohtu kaudu ja siis Riias kindralkuberner juures, mida ta ka saab. Pärast ligikaudu aastast paosolekut tuleb ta võitjana oma kodukohta tagasi. Romaani intriigi kujundavad raske näljahäda ning mõisa ja talupoegade pinev vahekord. Kirjanik annab igapidi usu- tava pildi suurest näljaajast, mõisa toorest suhtumisest talu- poegade, sotsiaalsest ülekohtust ja talupoegade raskest majanduslikust olukorrast näljaaja taustal.

O. Luts: **Punane kuma**. Mälestusi XI. Kaas E. Kol- lom'ilt. Hind broš. Kr. 2.75, köites paremal paberil Kr. 4.—. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus 1939. a.

Nii on siis meie populaarne kirjanik juba jõudnud oma mälestuste 11. andeni. Ses osas jätta on juttu maailmasõja tagalast ning tegevustik peajasjalisel areneb Dvinskis, kus ta, O. Luts, peab kohalikule sõjaväe sanitaarosakonnale üle andma kaks rongitait koolera-hospitalide varandust, mis sakslaste hirmul evakueeritakse Varssavist. On siis ses jutustuses küll tosinate kaupa veidraid tüüpe, keda paljudki meist pole kunagi näinud, aga keda tahes-tahtmata peab uskuma. Ja ikka, ikka neid saadab kõike lepitav, heatahtlik ja kõikvõimas huumor.

Meilt ja mujalt

1. jaanuaril saabus meile uus aasta — anno domini 1940. Raskete ja erakorraliste aegade tõttu, mis praegu Euroopas valitsevad, oli aastavahetuse saabumine ka meil kuidagi tagasihoidlikum. Aastavahetuse puhul pidas peaminister prof. J. Uluots uue aasta ööl raadiokõne, mille ta lõpetas järgmiste sütitavate sõnadega:

„Lõppeval aastal on kõik meie rahva eluorganid ja kõik meie kodanikud suure arusaamisega, kaine mõistmisega ning, ma ütlesin, sügavalt tuntud armastusega suhtunud oma riigisse ja ta huvidesse. See arusaamine, väärikus ja armastus on meil aidanud ületada nii mõndki. Tahan loota, et sama arusaamine, väärikus ja armastus kannab meie kodanikkonda ka uuel aastal, olgu kodanik maal või linnas, ettevõtja või tööline, vanem või noorem, ja olgu ka raskused millised tahes, mis eesti rahvale ta eluteele kerkisid. On endastmõistetav, et Eesti riigivõim kõigi oma organite näol omalt poolt samuti peab kõik tegema selleks, et hoida ja säilitada Eesti riiklust ta välises puutumatuses, siseriiklikus loovas töös ning õiglasel sotsiaalses rahus. Neil tähistel püüame eeloleval aastal igauks omal alal ustavalt täita oma kohustusi ja ülesandeid.

Sel viisil koos töötades loodan, et eesti rahvas — igauks meist ja kõik kokku — säilitab ka eeloleval aastal oma rippumatu riikluse ja seemise iseolemise ja jõu. Selle sihi saavutamiseks soovin kõigile kaaskodanikele, maal ja linnas, kodus ja väljas, igal pool, uueks aastaks jõudu, õnne ja õnnistust.

Aastavahetus on saanud. Sel pühäl tunnil on meie esivanemad tuhandete aastate kestusel usus ja lootuses pöördunud selle poole, kes on kõige meie elu igavene allikas. Sellele pöördume ka meie. „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm.“

Aastavahetuse puhul saabus Vabariigi Presidendile üle riigi rohkesti õnnitlusi.

3. jaanuaril, vaherahu 20. aastapäeval, mälestati traditsiooniliselt Vabadussõjas langenud kange-lasi üleriigilise 2-minutilise leinaseisakuga täpselt kell ½11 hommikui. Sel puhul kogu riigis tardus töö ja tegevus vaikseks harduseks, mil kõigi eestlaste mõte siirdus tagasi nende elude ja tegude juure, kes jätsid oma elu isamaa vabaduse eest. Peatusid inimesed ja paljastasid pea. Trammid, omnibused, autod ja teised sõidukid jäid tänavaile seisma. Peatusid ka raudteedel rongid. Samuti katkestasid elektrijaamad leinamomendi tähistamiseks voolu.

Leinaseisaku algust tähistati üleriigiliselt kirikukellade helistamisega ja vabrikute ning tööstuste vilede hullgamisega. Kohtades, kus asusid suurtükipäeosad, teatasid leinaseisaku algust ja lõppu suurtükipaugud.

Tallinnas asutati Eesti-N.-Liidu sõprusühing, mille esimeheks valiti Riiginõukogu esimees M. Pung. Ühingu sihiks on vastastikune kultuuriliste saavutustega tutvustamine.

Türgis oli kohutav maavärisemine ja uputus. Esi- algsete andmete järele tõuseb maavärisemise katastroofi ohvrite arv pärast nädal aega kestnud päästetöid Sivase, Amassia, Refaliye, Ordu, Tokati, Niksari, Gümüškane, Kiresene, Yozgadi ja Sušeniri linnades ja piirkondades 13.000 surnuni ja 3000—4000 haavatuni. Erzincani linna kaotused ei ole veel täielikult selgunud. Arvatakse, et surmaohvrite arv tõuseb seal 14.000-ni.

Soomes kestavad võitlused endiselt edasi, kuigi

ilmad on lahingtegevust tugevasti takistanud. Ameerika Ühendriigid kavatsevad anda Soomele 50—100 milj. dollarat laenu ja on lubanud seniste sõjavõlgade tasumise katkestamist. Läänerindel areneb tavaline pat-rulltegevus.

5. jaanuaril saadi täiendavaid teateid Eesti auriku „Uku“ uputamise kohta Põhjamerel Saksa len-nuki poolt. Laev uputati pommitamise tagajärjel, kusjuures meeskond pääses siiski päästepatidega ühele Rootsi aurikule. „Uku“ oli juba mitmes Eesti laev, mis hukkus käesoleva sõja tagajärjel.

Briti sõjaminister Hore-Belisha ja informatsiooniminister lord Macmillan lahkusid ametist. Uueks Briti sõjainistriks kutsuti senine kaubandusminister lord Oliver Stanley.

7. jaanuaril korraldatud rahvuslikul kultuurhommikul Tallinnas „Estonia“ kontsertsaalis esines pea-minister prof. J. Uluots pikema kõnega, kus ta rõhutas, et meie eisiad ja -emad on praegusel asu-kohal loonud kultuuriväärtusi juba aastatuhandeid ta-gasi. Oma kõne lõpetas peaminister prof. J. Uluots järgmiste sõnadega:

„Meie püüe peab selles seisma, et meie oma igi-vana, sügavasse ajaloolisse minevikku ulatuvat kul-tuurivara edasi arendame ja seda omapärase eesti rahva ja Eesti maa kultuurina edasi viime. Meie püüa-me seda teha nõnda, et see oleks kooskõlalisel arendatud niihästi maal kui ka linnas ja et ta haaraks nii vaimset kui ka ainelist kultuuri. Sellest vaatepunktist niihästi vaimse kui ka füüsilise töö tegijad oleksid meie kultuuripiirkonnas mõlemad väärtuslikud. Füü-silise töö tegijaile ei tohi vaadata üle õla, teades, et iga töötaja, kes ausalt oma tööd teeb, on eesti rahvale auväärne liige. Seega on igauks kultuuri looja, kui ta oma tööd korrapäraselt teeb.

Ja kui meie oma kultuuri saaksime nõnda arenda-da, et ta võimalikult kogu meie rahvale ja igauhele meist suuri tulemusi annaks, siis olge kõik uhked ja väärikad oma töös ja tegevuses.

Ning edasi, kõige meie kultuuriloomingu kaitsjaks ning aluseks, nagu eelpool nägime, on meie omariiklus. Seepärast seda meie oma riiki, meie oma maal, meie oma rahva kõrgema eluvormina peame kõige väärtuslikumaks pidama. Ta on nagu see, mis meid hoiab ja viib meid päikese, valguse ja tähtede poole. Sel viisil meie peamiseks tööks on jätkata seda tööd ja pändit, mis sajandeid on kestnud, et meie siis seda pändit heade pärijatena võiksime edasi anda jällegi meie tulevastele põlvetele.“

Vaimustatud kiiduavaldustele järgnes kolm salmi hünni.

9. jaanuaril algas Riigivolikogu 6. istungjärgu esi-mene koosolek, kus oli arutusel kriminaalseadus-tiku muutmise ja täiendamise seadus ja rahva-tervishoiu korraldamise seadus, mõlemad esimesel lugemisel.

Inglismaal esines peaminister Chamberlain kõ-nega, milles ta käsitles välispoliitilisi küsimusi. Ta ütles muuseas: „Ma olen kindel, et Briti impeeriumi rahvas on kindlasti otsustanud võita praeguse sõja ja teha lõpu vaimule, mis valitseb Saksa poliitikas. Kuigi meie ei võitle praegu maal, me peame selleks tegema ikkagi ettevalmistusi, et meie võiksime seda teha suu-rima edukusega, kui selleks saabub õige silmapilk.

Samal ajal meie peame olema kokkuhoidlikud kõigega. Rahva toetusega meie tahame täita kõik vajalised plaanid, et saavutada võit. Kui meie tahame säilitada oma elustandardi, siis selleks meie peame võitma sõja, milleks meie peame ajutiselt leppima kitsendustega ja kontrolliga, mis on pandud meile meie kõikide huvide. Tänapäeval Saksamaa valitsuse liikmed ütlevad, et nende sooviks on lõpu tegemine Briti impeeriumile. Kuid meil ei ole mingit sellast kättemaksu eesmärki. Meie ei taha sugugi hävitada saksa rahvast, mis oleks ühtlasi fantastiliseks kavatsuseks. Kuid praeguse Saksa valitsuse meetodid ohustavad kõike seda, millele on rajatud lääne tsivilisatsioon. Oma hiljutises läkituses paavstile president Roosevelt seletas, et ainult sõbralikul ja rahulikul teel võidakse üle saada kõigest halvast. Ma nõustun sellega täielikult. Ent ma pean lisama, et kui kasutatakse jõudu, siis meie ei tohi viivitada oma vere ja vara riskimisega. Meie määratu suurte jõudude vastu on võitlus lootusetu. Meie vaatame tulevikku kõigutamata usaldusega oma relvade tugevusse ja meie asja õiglusesse ja aususesse.

Pariisist tulevad teated, mis kõnelevad Ungari ja Itaalia vahelisest sõjalisest liidust. Roomas olevat kavatsusel väikese bloki loomine, kuhu kuuluksid Itaalia, Albaania, Jugoslaavia ja Ungari.

10. jaanuaril Washingtonist saabunud teatel on Ameerika Ühendriikide president Roosevelt maininud rühmale protestantlikele kirikumeestele, et ta loodab, et tema pingutused rahu heaks leiavad teatavat praktilist toetust kevadeks.

Soome sõjateadaandes üteldakse, et Soome väed on jõudnud Suomussalmi juures kuni N. Vene piirini. Leningradi sõjaväeringkonna staap kinnitab Vene vägede tagasitõmbumist Suomussalmi juures mõne kilomeetri võrra ida poole.

12. jaanuaril pühitses peaminister prof. Jüri Uluots oma 50. sünnipäeva, mis puhul temale saabus üle riigi rohkesti õnnesoove ja tervitusi. Peaministri elukäigust on meie ajakirjas teisel erikirjutus. Samal päeval jooksis Pakri tuletorni läheduses miini otsa ja hukkus saksa mootorlaev „Dietrich Hasseldick“. Plahvatusel sai surma kaks meest — noorem madrus ja dekipoiss. Kaptenil õnnestus koos nelja meeskonna liikmega asuda päästepaati ja suure pingutusega jõudsid nad Laulasmaa ligidal randa.

N. Liidu sõjalennukid sooritasid järjekordse rünnaku Soome territooriumile. Üks pomm tabas Lahti pikalaine raadiojaama, mis lakkas ajutiselt töötamast.

13. jaanuaril algasid Petseris Kaitseliidu Petseri Maleva kodukaitsepäevad, mis kestsid kaks päeva ja millest oli saabunud osa võtma 110 Kaitseliidu pealikut ja all- ning eripealikut, 38 Naiskodukaitse juhti ja 45 noortejuhti. Aukülalises viibis kohal Kaitseliidu ülem kindral Orasmaa ja 7. jalaväe rügemendi ülem kol. Laats.

Päeva avasõna järele maleva pealik kol. Ploomipuult võttis sõna kindral Orasmaa, kes oma kõnes andis kaitseliitlastele juhtnööre edaspidiseks tööks. Muu hulgas ta märkis, et ka Kaitseliidu tegevuses tuleks pidada täielikku erapooletust poliitilises küsimusis ja süvendada kokkukuuluvust. Kõnega esines veel Naiskodukaitse esinaine pr. Männik ja pikema referaadiga andis ülevaate viimase aja poliitilisest ja sõjalisest sündmustest Euroopas 7. jalaväe rügemendi ülem kol. Laats. Ettekannet jälgiti suure huviga.

Samasugune tööpäev peeti KL Järva Malevas pühapäeval, 14. jaanuaril s. a., üle 100 pealiku osavõtul. Pealikute üldkoosolekul esines kõnega Paides viibinud teedeminister N. Viitak.

Eesti male-suurmeister Paul Keres lõpetas Hollandis oma matši endise maailmameistri dr. Euwe vastu, tulles võitjaks 7½ punktiga Euwe 6½ punkti vastu. See oli Keresel esimene suurem jõukatsumine matšimängus ja lõppes meie noorele malesangarile üllatavalt hästi. Nüüd on Keresel lootusi matšiks maailmameistri tiitlile dr. Aljechini vastu.

Hollandis ja Belgias on kõik sõjaväelised puhkused tühistatud. Selle põhjuseks on asjaolu, et hulk võõraid lennukeid on lennanud Belgia kohal, kuna Hollandi piiri juures olevat märgata vägede koondamisi.

Soomest teatatakse N. Liidu lennukite ägedast lennutegevusest Soome territooriumil. Soome teatel olevat neil päevil olnud 400 N. Liidu lennukit korraga tegevuses. Soomlased arvestavad suure rünnaku võimalust Salla piirkonnas.

15. jaanuaril seletas Soome saatkonna esindaja Londonis Reuteri esindajale:

„Oleks traagiline, kui maailm mõtleks, et Soome edu maal tähendab seda, et Soome võidab sõja ilma suuremate raskusteta. See ei ole nii. Soomlased ise teavad väga hästi, et Suomussalmis saavutatud edu on vaid kohalik edu. Suured N. Liidu väed astuvad üha tegevusse, kusjuures venelased domineerivad taevas pommilennukitega. Ei ole liiga palju üteldud, et Soome saatus sõltub suurema abi kindlustamisest õhus, ja Soome palub tungivalt kogu maailma — aidata teda vastu panna N. Liidu lennukitele.“

Moskvast saabunud teatel on N. Liidu valitsus esinenud protestidega Rootsi ja Norra valitsuste ees kampaania teostamise pärast N. Liidu vastu. Rootsi olevat varustanud Soomet relvade ja saatnud sinna kuni 28. detsembrini 1939. a. kuni 10.000 vabatahtlikku, üteldakse N. Liidu protestis. Sama üteldakse ka Norra kohta, kust olevat läinud relvasaadetisi ja vabatahtlikke Soome.

Oma vastuses N. Liidule Rootsi valitsus seletab, et rootsi rahvas tunneb sooja poolehoidu Soomele, mis peegeldub ajakirjanduses. Edasi seletatakse, et Rootsi võimud ei ole toetanud vabatahtlike värbamist Soome, seda on tehtud eraalgatuse korras. Norra vastuses seletatakse, et Norra vastu tõstetud süüdistused erapooletuse rikkumises toetuvad ebaõigele informatsioonile.

Norra, eriti aga Rootsi valitsuse poolt esitatud vastused N. Liidu demaršile ei peeta Moskvast rahuldavaks.

Seisukord Belgia-Saksa piiril on endiselt pinev. Viimaseil teatel Belgia evakueeris piiririba.

Belgia enese ajakirjandusest nähtub, et seal võetakse seisukorda ülima tõsidusega, igatahes tõsisemalt kui väljaspool Belgia piire. Laupäeva õhtul ja ööl vastu pühapäeva olid Brüsselis pikad nõupidamised Belgia armee ülemjuhataja, lennuväe ülema ja kindralstaabi juhtivate kindralite vahel. Nõupidamise otsustest avalikkust ei informeerita. On vaid teada, et lähimail päevil pannakse Belgias maksta tsensuur, mis ulatub kõigile riigikaitse, sõjaliste abinõude tarvitusele võtmise jne. kohta käivatele sõnumitele.

Lippude alla kutsuti lisaks senistele veel kolm aastakäiku reservväelasi. Teade sellest anti mitu korda edasi Belgia ringhäälingute kaudu ja loeti ette ka kõigis Brüsseli teatrites, kinodes, kohvikutes ja restoranides. Ajalehtede väljenduse järele võib Belgia praegust seisukorda iseloomustada järgmiselt: viimisel astmel enne üldmobilisatsiooni. Seega võib valitsuse järgmiseks sammuks olla ainult üldmobilisatsiooni väljakuulutamine. Valitsus on juba teinud korralduse kõigi eraisikute liiklusbabinõude rekvireerimise kohta, samuti on avaldatud nende kaupade nimestik, mis üldmobilisatsiooni korral rekvireeritakse riigi vajadusteks. Ka osa vabrikuid ja tehaseid võetakse riigivõimu valdusse.

Mõnede lehtede teatel on sõjaväe ülemjuhatus juba tunduvalt kõvendanud piirikaitset. Samuti märgivad kõik lehed, et Belgia ringhäälingud eile esimest korda ei levitanud ilmateadet ega ilmaennustust.

Umbes samasugused samme on astunud Holland. Või veel rohkemgi: laupäeval asus Hollandi politsei kontrollima kõiki maal ja linnades elutsevaid välismaalasi. Paljud neist peeti politseis kinni ja määrati elama hoopis teistesse kohtadesse.

Kogu maailma

sündmustest olete
teadlik, kui loete

„Päevalehte“

Kiirelt ja maitsekalt

valmistatakse teile
**trükitööd, kôitetööd,
klišeed, etiketid jne.**

„Päevalehe“ trükikojas

Täielised

**raamatute ja kirjutus-
materjalide kauplused**

Pärnu mnt. 10 ● Tallinn ● Pikk tän. 2